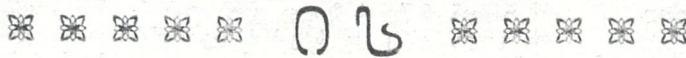

უკან მკაცრად წყევალს.

როგორც ისტორიის სიღრმეებიდან ამოვარდნილი ურავანი ისე შემოიჭრა იგი ბურჟუაზიულ მყუდროებაში.

საძარკველში შეარყია თანამედროვე მსოფლიო.

მან შეაჩერა ჩვეულებრივი დინა ცხოვრებისა საუკუნეთა განაპოვლებაში და უფსკრულის საზღვარი გავლო მათ შორის.

რაც იყო

და რაც უნდა იყოს.

იგი როგორც ისტორიული ევრექტი, ისე აღიმართა მიუწოდომელის სიმართლით წარსულსა და მომავალს შორის.

მან ერთის შეტევით გადაფასა ყოველივე საგანძურის, რაც ათასის წლობით იკრებებოდა ცხოვრების საღაროში და ცეცხლისასობით ნაწერი დევიზები სტყარცნა მსოფლიო განახლების ცას.

შეუვალ ციხე-ქალაქათ აქცია უსამზოვროთ გაქენებული ველები რუსეთისა.

და ამ ციხე-ქალაქში დაამკვიდრა შტაბი მსოფლიო რევოლუციის.

აქ აღიმართა ვულკანური ძლიერებით ბუნება მისი და აქედან სთესავდა ციხელს ცეცხლზე დედამიწის ზურგზე, რომ დაენთო ჩაუქრობელი ხანძარი ძველი ქვეყნის გადასაბუვად.

გიგანტურ ამბოხებისთვის გაშლილი მკლავები მან შემოჰხვია მთელს დედა-მიწას და თითქოს ასწია კიდევ ახალ სამყაროში გადასატყარცნაო.

მისი თვალი გასცქეროდა მთელ ქვეყნიერობას.

მისი ყური ისმენდა მთელს კაცობრიობას.

მისი სიტყვა მკვეთრ რადიოთ უვლიდა მთელ დედა მიწის გასაქანს.

მისი საიერიშოდ გახლებული ნების-ყოფა არყვედა მთელ მსოფლიოს. ბრძოლის სათარჯუნოდ აირჩია საკაცობ-

ზიულ რკინის კარებზე რუსეთის სამფლობელოში და შეანგრა კიდევ.

მან შექმნა უდიდესი ლაშქარი ფოლადურ ნების ყოფით გამოკვეტილი და დღეს ეს ლაშქარი უტევს: ათას წლოვან წარსულს, მთელ კაცობრიობას. და მიანგრევს ქვეყნის ზურგს ახალ ცხოვრების შესაქმნელად.

მან წარსულისა და მომავლის საზღვარზე შეაჩერა ყურადღება ისტორიისა.

ამ საზღვარის მთავრებილზედ აღმართა გიგანტური ქანდაკება ადამიანისა და მის აზრდობა დააპატარავა ყველა განმარტოვებული დიდებანი ისტორიისა.

დაუზოგავი მტერი ბატონობისა თვითვე გადიქამპყრობელათ მთელს კაცობრიობისა.

აზრით.

მოწოდებით.

ქეშმარიტებით.

აქნობამდ ს კვდარსა და მივიწყებულ სიმართლეს:

შრომის ძლიერებას და ბატონობას—

მან შთაბერა ცეცხლოვანი სული. აისხა აბჯარი და გაუძღვა წინ—

განამარჯვებულ ბრძოლაში.

მან ჩაადგინა ძლიერებისილი საიდუმლოება თავის სადა სიტყვებს, სილა აზრებს.

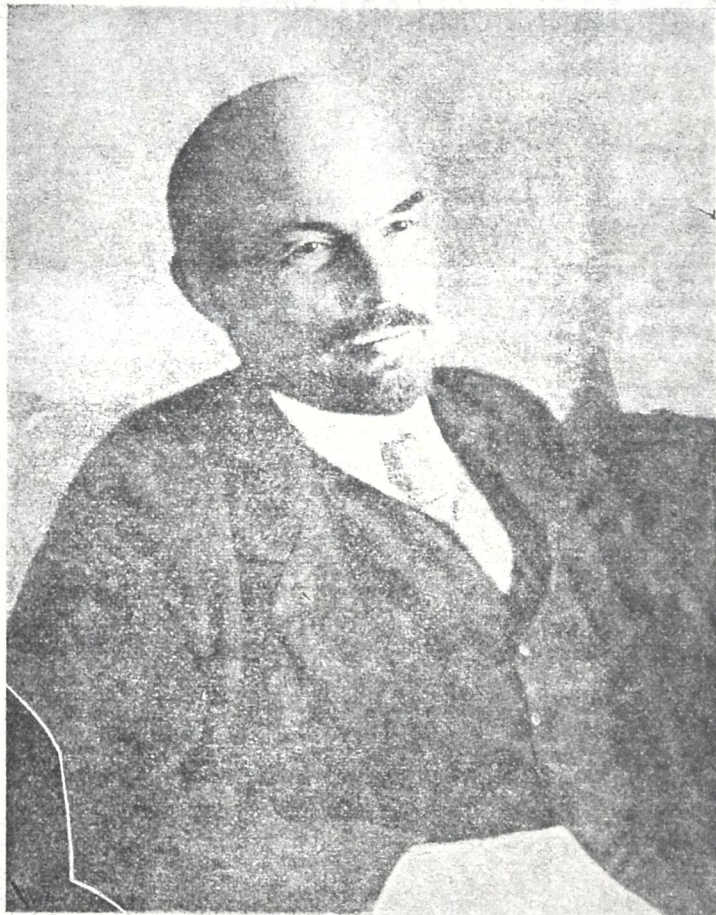
და ყველას მიაღებინა ურყიველ ქეშმარიტებად,

გარდაუღახავ მცნებათ.

მშრომელთა რაზმები ხმა-

რობენ მათ სადღეობო ისრებათ, ცეცხლის ისრებათ, რომ ითაც ჰკვეთავენ და ანათებენ საბრძოლველ წინ-არეს.

ქვეყნის უმართებულო მოღვათე კი საშინელ ქარიშხალათ დაუტრიალდებათ თავიანთ მყუდრო სამფლობელოში, გაარღვევს მათ წინ

ვ. ი. ლენინი

(გადაღებულია მოსკოვში 1919 წ.)

რობენ მათ სადღეობო ისრებათ, ცეცხლის ისრებათ, რომ ითაც ჰკვეთავენ და ანათებენ საბრძოლველ წინ-არეს.

ქვეყნის უმართებულო მოღვათე კი საშინელ ქარიშხალათ დაუტრიალდებათ თავიანთ მყუდრო სამფლობელოში, გაარღვევს მათ წინ

მან მიიტანა პირველი იერიში ბურჟუა-

უფსკრულსა ისტორიისას და ემუქრება იქ—
საბედისწერო ჩალუპვით.

მისი სახელი შეიმოსა ჯერ არ ხილული
შერავანდლით ძლიერებისა.

ქვიწყის თვალეზი მხოლოდ მას მისჩერე-
ბოდენ:

როგორც მხნელს,
როგორც მტერს.

კაცობრიობის ყურები მხოლოდ მას ის-
მენდენ:

როგორც მხნელს,
როგორც მტერს.

მან გაამართლა აზრი თავისი ნოველნისა
მსოფლიოში:

კაცობრიობა გააპო ორ პოლიუსად.
ორ ჩხარედ,

რომ იქცეს შემდეგ ერთ განუყრელ სამე-
ფოდ

შრომისა,

დიდობისა,
სიმართლისა.

მეხად მოვლენილი ძვილი ქვეყნისთვის,
მეტეორად მოქანებული განახლებულ მა-
მაგლისთვის, რეი მოულოდნელად ჩამიწვა
ზვიადი კლდედავით მსოფლიო რევოლუციის
ოკენეში.

დედა-მიწას რომ შესძლებოდა სიმძიმის
განცადა, ალბათ ისიც დაიკვნესებდა მის და-
ხობაზე.

ვლოვის რადიო შემოერთება შვე ხელებათ
სამყაროს. უმიზნობაში გაქანებული დედა-
მიწა შეარყია მან.

იციო რაით?

რადგან იმ წუთას შერყა ყველა ადამიან-
თა გული, ვინც კი სტკეპნის დედამიწას
ზურგს.

ლ. მ.

„წმინდა გიორგის“ მსხვერპლი

(მოთხრობა)

I.

ასლან თვალცრემლიძე მოელ სოფელში
მარჯვი და მხენ გლეხი იყო, მის ოჯახში
ლუქმა პური გამოუღვივლი იყო ყოველთვის.
შრომის მოყვარე ასლანი, მუდამ იმის ფიქრში
იყო, რომ როგორღი მის ცოლშვილს არა და-
კლებოდა რა, და სხვისი შემაყურე არ გამხდა-
რიყენენ. მართალია მთელ სოფელში ასლან-
საივით გამოძმობარი ოჯახი არაღის არ ჰქონდა.
და რომ ცოლშვილის ავადმყოფობა არა, რო-
მელიც ხუთი წელია, რაც შეივლინა ასლა-
ნას, ის ბენიირი კაცად ჩათვლიდა თავს.
მაგრამ უჩანურმა სინა მუქრი გაავლო ასლა-
ნის ოჯახს. განა სახუმრო საქმია ხუთი წლის
განმავლობაში, ერთი ოჯახიდან ექვსი სულის
გარდაცვალება. ექვსი შვილი: ორი ვაჟი და
ოთხი ქალი მიიბარა ასლანამ—მიწას და მერე
რა ტანჯვით გამოზრდილი და დაეჯეკა(ი-
ბულო შვილები?! ეინ მოსთელის, თუ რაზედენი
სუსხანი ღამეები გაუთენებია მას სამოშაოთ
მინდორ-ტყეში! რა შრომა და ჰპან წყევრა
არ აუტანია მას, ოღონდ საყვარელ შვილები-
სათვის არა დაეჯლო რა.

მაგრამ ასლანის გაჩენაში „ღმერთს მონა-
წილეობა არ მიუღია“—როგორც თვითონ
იტყოდა ხოლმე. და ეს მაგარი, პურლინით
საესე ოჯახი, რომლის სახელი მთელ სოფელ-
ში განთქმული იყო, ამ უცნაურ სენის წყალო-
ბით თითქმის გაჩანადა.

ისლანა, ეს ჯან ღონით საესე ვაჟკაცი,
რომლის ბროწეულივით წითელი სახე, სიამის
გვარიდა მნახველს—ერთბაშად ჩამოქუნა, წელში
საკოდავად მოიხარა, გახმა და ზეზურად
ჩამოდნა და ვინც მას ეხლა ნახავს, წინანდელ
ასლანის ნაცვლად მისი ჩონჩხი წარმოუდგება.
ჩორჩხი, რომელსაც შეუძლია მაშინაღუროდ
დაგლაპარაკოს კიდევ. თვით ასლანაც კარ-
დად გრძნობს, რომ მისი აქ ქვეყნად ყოფნა—
ზედ-მეტია, ის აქ გამოსადევი აღარ არის
და მაშასადამე უნდა წავიდეს იქ, „სადაც მას

მოუთმენლად ელინ მისი ექვსი შვილები“.
მაგრამ ვერ მოშორებია ამ მისთვის ტანჯულს
ქვიყანას, ვერ მიუტოვებია უპატრონოდ ის
ოდნაქ მბეჭუტავე პატრუქი. რომელიც კიდე
ანათებს მის ოჯახში და რომელსაც სკრდება
მოვლა, მშობლიურა აღესით. შეიძლება ის
მინც გამოსტაროს სკვირის ხელიდან და
თვალცრემლიძის ოჯახში ისე იწყოს კვამლმა
ამოსვლა სახლის სახურავიდან.

შეიძლება, ეს ერთი შვილი მინც გადაუ-
ჩრეს სიკვდილს, რომელიც ავერ ექვსი თვეა
ლაგინად არის ჩავარდნილი და ამით არ
მოსისპოს თვალცრემლიძის გვარი სოფელში.

— შვილებს ვერ მოუხერხე ვერავფერი თო-
რემ, ჩემს თავს კი მოუელი, ამოიკენესბდა
ასლანა ხშირად და მწარედ ჩაიქტდებოდა,
ერთად-ერთი იმედი ხსნისა ასლანას ქონდა
ღვთისა.

— ყოვლად მოწყალე უფალო, შენ შემი-
წყე ხელი, გადამირჩინე ოჯახი განადგურე-
ბისაგან, მაქმარე ექვსი შვილის დაკარგა და
მაჩუქე ჩემი გიგლა და მის მაგიერ მიიღე ჩემი
ცოდელი სული. ასე ევედრებოდა ის ღმერთს
ყოველ დღეა საღამოს. მაგრამ ასლანასთვის
ღმერთიც გაქვევებულ იყო და მისი გიგლა
ყოველ დღე უარესად ხდებოდა. მას უკვე
დააწყებინა სილხნარეი ნახვლის ველებინება
პირიდან და ხშირად, სისხლსაც აღებინებდა.
ასლანა ამის ნახველი, საყვედურითაც კი მი-
მარსავდა ღმერთს.

— ერთად ერთი შვილის სიცოცხლესა
გთხოვდ, უფალო, ნუთუ მე უბედურს ესეც
უნდა წამართვა?!

— ასლან, აქ ღმერთი არას გიშველის,
ეჭითან წაიყენე, წამლებს გამოუწერს და
მორჩება,—უჩრია ერთხელ მასწავლებელმა
ასლანას. მაგრამ ასლანამ მასწავლებელს ექვის
თვალთ შეხედი. და უპასუხოდ განშორდა.

სოფელში ერთი მითქა-მოთმმა იყო ასლა-

ნას ოჯახის შესახებ. ზოგი ღვთის-მშობლის
ხატს აბრალებდა ამ უბედურებსა, რაც ასლანას
დაატყდა თავს,—ზოგიც მთავარ ანგელოზსა
და ზოგიც მაცხოვარს. მთელი ხალხი კი ავად-
მყოფობის მიზეზს მინც ღმერთებში ხედავდა
და ერთ დღეს სოფელმა აცნობა ასლანას, რომ
ყვავის კარში განათქმული მკითხვეი გაპოჩე-
ნილა და უჩრია მას: იმას აკითხვინი, იქნებ
გათხრია შენი უბედურობის მიზეზი. ასლა-
ნამ მეორე დღესვე გაეშურა „განთქმულ მკი-
თხეთან“. ძღვნით დატვირთული, საიდგანაც
პასუხად მიიღო:

— შენს ოჯახზე „წმინდა გიორგია“ განრი-
სებული, სანამ ერთ კურატს (მოხვერია) და
ორ ცხეარს არ მიათმევე მას, ავადმყოფობა
შენს ოჯახს არ მოშორდება“—ო. ასლანა, რო-
გორც ღვთის მოწმუნე ადამიანი და ოჯახის
ბენდიერებისთვის თავ-დამდები კაცი, სხე-
რულით შეუდგა მკითხავის რჩევის შესრუ-
ლებას.

II.

სოფელი „ხატის-თელით“ გაშენებულია
ტფილისიდან 15 ვერსის მანძილზე ერთ მთა-
გორიან და ხრიოკ ადგილზე. ამ სოფელში,
როგორც სახელი მოწმობს, არსებობს „წმინდა
გიორგის“ ეკლესია „ხატის“ თელიდად წოდე-
ბული, ამ ეკლესიას უამრავი მლოცველები
ყავს ყოველთვის, განსაკუთრებით კი გაზა-
ფულოში „ამალობა“ დღეს, ვინ გინდა, რომ
აქ არ ნახოთ მლოცველად მოსული. მიუხიდა-
ვი იმისა, რომ ეკლესია სომეხებს ეკუთვნის,
აქ ჭარბიველი მლოცველებიც კი დღიან
შ-რჩილს კახეთიდან. როგორც კი მოა-
წვის მისიში ამაღლების რიგი, მლოცილები
ერთი კვირათ ადრე იწყებენ მოგროვებას და
თვით ამაღლებას მთელი ახლო მახლო გორები
და მინდვრები სავსეა მლოცველებით. ამ ოღის-
თვის საგანგებოდ ამოდის ტფილისიდან კადვე
რამდენიმე მღვდელი. იხილება ასობით შისა-
წირი პირუტყვები. მოყავო ათასნაირი სინთ
შეპარობილი ავადმყოფნი და გიოდრებიან
„წმინდა გიორგის“ მათ ვანკურებას. თუ
რამდენად ისმენს „წმინდა გიორგი“ მათ ვე-
დრებას ამას დავინახავო ქვივით.

ასლანა თვალცრემლიძემ მოამხდა ყოვე-
ლივე, რაც კი ესაქარობოდა, როგორც ხატი-
სათვის, ისე ეკლისის მსახურათათვის, ავრე-
თვი ერთი კვირის საჯვალეც; დააწირა თავ-
ვის გიგლა ნიხით და ქოლოფთ ვ-დახურულ
ურემზე და გაუდგა თელითისაკენ გზას.

— „წმინდა გიორგი“, მოდიდარ შენს კა-
რებზე, რათა ვითხოვო პატიება ჩემი დანაშუ-
ლსა, ისმინე, მოწყალო, ჩემი ვედრება, შე-
მინდევ შეტოდირანი ჩინნი, ნუ დამინარეგ მე
უბედურს ოჯახს, მაჩუქე ჩემი ერთად-ერთი
ნუტეში, ნუ წამართმევი ჩემს გიგლას.—წარმო-
სთქვა მან, გადაიწერა პირველი და იმედი-
ნად აღაპყრო ხელი ზეცისაკენ, თითქოს ცი-
დან მოწყალებას აწვითან და ისიც გახარებუ-
ლი ხელს უწვდის გამოსართმევადა.

ასლანა თვალცრემლიძის სოფლიდან, ხატის
თელითამდი ორი დღის სასიარულო გზა იყო
ურპით. მეტის-მეტად დაუსტებული გიგლა
ძლივს იბრუნებდა სულს. ურემზე წოლამ და
უხეირო გზაზე ურმის აქეთ-იქით ქანობამ, თან
მაისის სიციხემ, რომელიც მთელი დღის განმა-

ვლობაში ოფლში სწრაფდა ავადმყოფს, თავის გავლენა იქონია და გვილა ცოცხალ-მკვდარი ევლო ურემში, ვერც მოეხერხებია ეთქვა მამისთვის, რომ მამას ეშველა რამე, რადგან მისუსტებულს და ღონე განოღებულს ლაპარაკის თავიც აღარ ჰქონდა; ასლანა კი მწარე ფიქრებში ჩაფლუნებული მიუძღოდა ურემს და ასოთაც არ მოსდიოდა, რომ ავადმყოფს მოვლა სჭირდა, ის ახლა წმიდა გიორგიზე იყო მიხედობილი და სრული იმედით შესტკვროდა თელეთისაკენ გაქიმულ გზას.

— აი, მივა თელეთში—ფიქრობს ასლანა—ჯერ ეკლესიის ეზოში „აიახმას“ მიიღებს მღვდლისაგან, რათა განიწმიდოს ყოველგვარ მაცდურებისაგან, შემდეგ ღაჩოქილი შევა ეკლესიაში, „წმიდა გიორგის“ წინ პირველ დამხობა, ცრემლთა ფუქვევით შესთხოვს ყოვლად შეძმელს, რომ მათ მიანაიხოს სიცოცხლე და ჯანმრთელობა გვიღას; შემდეგ, შესაწირებს დაკლავს, ბეჭს, უკანა ფუხებს და ტყავს მღვდელს მხარტმევე, დანარჩენს კი ხალხს დაურიგებს. შემდეგ შეიყვანს გიგლას ეკლესიაში, დააწვევს „წმინდა გიორგის“ წინ და კვლავ შესთხოვს მისთვის ჯანმრთელობის დაბოუთებას და უქექელია „წმიდა გიორგიც“ მიიღებს მის მსხვერპლს და აწუქებს მის იმედს...

ასეთ ოცნებაში გართული ასლანა მამინ მოვიდა გონს, როდესაც მხაპუნა წვიმამ გაუგრძელა გაოფლიანებული შუბლი.

— წვიმა აპირებს ეს საოხრე, რაღა მესველებს; სოფელი მინიც იყოს ახლოს, რომ თავი შეკავაოო, — წარმოსთქვა მას მაგამ, რას იზამდა, როდესაც ახლო-მახლო სოფელი არსად იყო, ისევ უხდა განერგოდ გზა; წვიმამ თან და თან უმატა, დაბნელდა კიდევ, ასლანა ჩავარდა საგონებელში. რა უხდა ექნა ღამე, ტიალ მიხლორში ძძიმე ავადმყოფით. ძველმა ნოხმა რასაკვირველია ვერ დაიფარა გიგლა წვიმისაგან და სულ ერთიანად დაველდა. ის ხმის ამოღების ვერ ახერხებდა, ასლანამ გაიძოო თავის ფარაჯა და გადააფარა ავადმყოფს.

— მაძილო წყალი, კვდები.—წაილულლულა მას ძლივს-ძლივობით.

— ნუ გემინია შეილო, „წმიდა გიორგია“ შენი შეიწე და მწყალობებო, ის არ წააართმევს მე შენს თავს.—წარმოსთქვა ასლანამ და წყალი იხაწოდა ავადმყოფს. წვიმა კი ღაპაღუპით ჩამოდიოდა და ისედაც დასველებულ ავადმყოფს უფრო ასველებდა.

V.

23 მაისი. დილა გაზაფხულის სურნელით თვრებოდა. თელეთის ეკლესიის გალავანში უამრავი ხალხი იყო მოკროვილი; ამ დღეს „ამაღლებმა“ დღე იყო და მლოცველები ბუზივით ირეოდნენ, მიუხედავად წინა დღის წვიმიან ამინდისა, ხალხი მინც ბლოზად ძოსლელიყო სალოცავად. დილის ათი საათი იქნებოდა ასლანა თვალსრემლიძის ურემიც კრიალთ შეძობიდა ეკლესიის ეზოში. ჩვეულებრივად მას მიეგებენ ეკლესიის მსახურნი. ურემი ავადმყოფით კუთხეში გააჩერეს, თვართონ ასლანა კი გაეშურა ეკლესიისაკენ, შესავალ კარებთან მან დაიჩოქა და დაუწყო

მღვდელს ლოდინი. (ოტა ხნის შემდეგ მღვდელიც ჯვრით ხელში კარებთან გამოჩნდა.

— განწმიდე მამაო და შეხვედრე წმიდა გიორგის, რომ მან ისმინოს ვერებუა ჩემი.

— გამიწმიდებარ შეილო, გისმინოს უუაღმა, მიუგო ჩღვდელმა, გადასახა სამჯერ პირჯვარი და განმორდა—ამის შემდეგ ასლანა ფართობით შევიდა ეკლესიაში, დაემხო „წმინდა გიორგის“ წინ და დიდხანს ევედრებოდა მას, გიგლას მოჩჩნას. ავადმყოფს კი, წინა დღით დასველებიდან გაოცებულს, სიცოცხლის ნიშან წყალი აღარ ჰქონდა. მის გაფითრებულ სახეზე უკვე სიკვდილის ნიშნები იყო აღბეჭდილი. ის უძრავად იწვა თავის დასველებულ ლოგინში და არ ესმოდა მის გარშემო თავმყოფილ ხალხთა ჟივილ-ხივილი და ცეკვა-თამაში.

ასლანა პირჯვრის წვრით გამოვიდა ეკლესიიდან, მოიხმარია სოფელი გლეხები და დაჰკლა გვარიანი მოხილი მოხვერი; მერე ცხვრებიც სიყლია, გაატყავეს სჩაქაროდ, მღვდელს თავის კუთვნილი გაუჯანგენს დანარჩენი კი ზოგი სოფელე დედაკაცებს დაუორგა და ზოგიც ტუილისიდან ჩამოსულ მათხოვრებს.

— აბა ილოცეთ ჩემი გიგლასთვის, რომ ჩქარა მომიჩჩნეს—უთნებოდა ის მათხოვრებს და ურიგებდა თათო ნაქრ ხორცს.

ამ სავალდებულო „ცერემონიის“ გათავების შემდეგ, ასლანამ იმავე სოფელების დანმარებით, ფრთხილად გადაიყვანა გიგლა ურმიდან, შეიყვანა ეკლესიაში და „წმიდა გიორგის“ ხატის წინ ქვის იატაკზე დააწვინა, გიგლა არ იმძობოდა.

ოქტომბრის თებარკალს

სავაზაფხულო ტურფა ნობაოი შენ მოიტანე ამ ქვეყანაში და შეაშუქე სხივი თვალმნათი გლეხის ქუხმხსა, თუ ქარხანაში.

ცა, ზამთრით ისე გადნათალხი, გაფირუზდა და გადაკამკამდა, გასწოდა წელში აშრომელი ხალხი, აწუ გამარჯვება შრომის რომ სწამდა!..

იმ წელს აღდგომავე იყო გვიანი, მაგრამ გათენდა, ვიო სასწაული, როცა ვიუქმეთ უფრო მზიანი შრომის წითელი დღესასწაული..

თითქოს აღსრულდა ბევრი დროების განზრახვა ისე მოულოდნელად, რომ ბევრი, მონა გარემოების, წარსულით—ანწყოს არჩევდა ძნელად.

მოგყვა რა მარტი, განხდა აპრილი, სრულად გაჰვანტა ბეჭი მისმა, მომართა მარჯვედ ცამი აჭირილი ცეცხლის ხოხალდი ოღონაიამ!

და ალთქმის ქვეყნის მიმართულებით კვლავ გადინაზა ნათელი სეტქი! ლოთებსაც, ლოთებებს ძველი სჯულებით, გამოფხიზლებდა დაეცყოთ მეტი!...

— აბა, მამაო, მიკურთხე ჩემი გიგლაი!— მიმართა მან მღვდელს.

— „მერედ და მერედ მშვიდობით უფლისა მიმართ ვილოცოთ“—დაიწყო მღვდელმა ხრინწინი ხმით, რომელსაც ეტყობოდა, დღეს ბევრი „ლოცვისაგან“ ხმა ჩანსლწოდა, — ის დააცქერდა ავადმყოფს, მღვდელი მიხვდა, რომ გიგლა უკვე გამოსალაგებოდა წუთისოფელს

— შეილო შენი, ავადმყოფი გარდაცვლილა—მიმართა მან ასლანას. ასლანა დაიბნა, ეს სიტყვები მეხივით მოხვდა მის გულს ის დეტაკი მიცვალებულს და დაუწყო ნჯღწრევა.

— შეილო გიგლა, შეილო რა მიყავი ეს,— ბლაოდა უბედური მამა.

— ნუ თუ შეილო ასე მიილო „წმიდა გიორგიმ“ ჩემი მსხვერპლი! ნუ თუ შენც გამომეცალე ხელიდან, რაღა ჩემზე მოიცალა შეილო ღმერთმა... აწი რაღათ მინდა სიცოცხლე?!— ქვითინებდა საბრალო მამა და გიჟივით იშენდა თავ-პირში მუშტს.

ხალხი სიბრაღულით შესტკვროდა უბედურ აღამიანს და ზოგი სანუგეშო სიტყვებს ეუბნებოდა, „წმიდა გიორგის“ კი, გაქვევებული მისჩერებოდა ეკლესიის კედლებს, თითქოს არაფერი მომხდარიყოს, ეკლესიის გალავანში მლოცველების ქვიფი და არღნის ტყაიანი ნოქავდა ასლანას ცრემლებს და მოთქმავაებს.

მღვდელი კი, ახლა სხვა ავადმყოფებს ავედრებდა „წმიდა გიორგის“ რათა „წმიდანს“ გაელო მოწყალება და განეკურნა ისინი ავადმყოფობისაგან.

გ. ზომბოთელი.

დიდხანს, ო, დიდხანს დარჩება ჩენში ეს გარდუვალი შთაბეჭდილება, და ცეცხლოვან ფრთით ცალ ანაფრენში მტკიცდება წინსვლას გამოცდილება.

დღეს იგი რკალავს მთელს დედამიწას, ვით ჩაუშრეტი ცეცხლის არშია, „ჩვენ წინ გავიტანთ ჩვენ დიად მაზანს!..“ დღეს ეგ ლოზუნგი ჩვენი მარშია!..

და ჩვენი ძლევის ლეგიონები, თავს იყრიან რა ერთ დიდ გოლფშტრომად, მიღიან! მიჰყავთ მილიონები— ტურფა თანმობათ და კეთილ წყრომად!

და ოქტომბერმა თუ წყრომით იწყო, თანხმობის თვალი თებერვალა, მაშ, ჩვენც ამ თვეში ვით დავიფიწყოთ, რომ შრომის ხანა მომავალია?!

გაზაფხულს, ზაფხულს, თვით სექტემბერსაც ახასიათებს მედგაოი შრომა, და რკალავს აზრი წელში თვით მტერსაც, რომ მწარ-ტყბილია ოქტომბრის წყრომა!..

მაშ, ლეგიონებს კვლავ მოვუძახოთ: „ჩვენ უნდა შევექმნათ ჩვენი დოვლათი!..“ რომ მით ხსნა ქვეყნის წინ დავისახოთ, რომ ოქტომბერიც გახდეს ყოვლადი!..

ნ. ზომბოთელი.

დოლარი ნაციონალურ ბანკებში, ხაზინის მინისტრი კი თვით გამოცხადდა თათბირზე.

ყველანი იტყვიან უოტერმანისაკენ, რომელიც ყველამ ბანკირების მეთაურათ აღიარა. საერთო საფრთხის გამო, შეწყდა ქიშპობა ცალკე ბანკების შორის და უოტერმანი მოულოდნელად გახდა მყეფე და თავის ხელში მიიღო აბსოლუტური კანტროლი თითოეული ბანკის საშუალებებზე ქალაქში. თვით მთავრობაც მას მიენდო, ხაზინის მინისტრი კი მის ერთ-ერთ კლერკად გადაიქცა. ბანკების ღირებურობები და ფინანსისტები ტრიალებდნენ მის კანტორაში, თითქო შიშით შეპყრობილი ბავშვები.

ეს ამბები ისტორიის კეთილდღეობას შეადგენენ და თითოეულს შიშობია შეისწავლოს მისი თანდათანობით განვითარება გაზეთების საშუალებებით. უოტერმანი მთავრებდა და შესაძლოა თავისი პირველი ნაბიჯები ჩუმად, ისე, რომ არავინ არაფერი იცოდა ამის შესახებ და არავის ექვიც არ შეპარვია. მაგრამ ახლა კი გაზეთის რეპორტიორები ესწრებოდნენ კონფერენციებს და კვალ და კვალ დასდევდნენ უოტერმანს, ხალხს კი წინადადება ეძლეოდა ექცირა ამ ფინანსიურ ბრძოლებში გაქვადარაგებული ვეტერანისათვის, რომელიც ადგა, რომ ჩაბნულიყო უკანასკნელ სასტიკ ბრძოლაში და გადაეჩინა ქვეყნის ღირსება და კრედიტი.

ხალხი ყურს უდგებდა მის თითოეულ სიტყვას, ლოცულობდა მისი გამარჯვებისათვის. ხაზინის მინისტრი იჯდა ოთახში მისი კანტორის ახლო და ანაწილებდა მისი კარნახით სახელმწიფო ფონდებს ამერიკად ნაციონალურ ბანკებში განაწილებული იქნა ოცდათორმეტი მილიონი დოლარი და აქედან უოტერმანს გამოჰქონდა ფონდები, რომელსაც ის აძლევდა უფრო მეტ საფრთხეში მყოფ ბანკებს და ტრესტებს. დადგა ისეთი დრო, როცა ერთის საფრთხე გადაიქცა საფრთხეთ ყველასათვის. უოტერმანი ყახდა დესპოტი, მძრძანებელი და მრისხანე ყველასათვის.

ერთი ბანკის პრეზიდენტმა უთხრა მას: — მე თვითონ ვზრუნავ ჩემს ბანკზე და ამიტომ ვანზრახული მაქვს დავეკეტო კარები და უცადო სანამ გაივლის ქარიზხალი.

თუ თქვენ ამას იზამთ, — უპასუხა მას უოტერმანმა. — მე თქვენს გარშემო ავმართავ კედელს და თქვენ ვერასოდეს ვერ გადმოაბიჯებთ მას!

და ბანკირმაც, რასაკვირველია, მოიტანა მილიონები, რამდენსაც სთხოვდნენ მას.

ბრძოლა თვე მოიყარა რესპუბლიკანური ტრესტის გარშემო, რომელსაც დიდი საფრთხე მოელოდა. ყველა გრძობდა, რომ ამ დაწესებულების გაკოტრება ნიშნავდა საყოველთაო დამარცხებას. კლიენტების რიგი თანდათანობით იზრდებოდა და ტრესტის სარდაფები თითქმის გაიკვალა. მოლარეებმა შეითვისეს ფულების ძლიერ ნელა გაკეცვის ტაქტიკა და ნახევარ საათს ანდომებდნენ თითოეული ჩეკის შემოწმებას. ამით ისინი იგებდნენ დროს, აკიანურებდნენ ფულების გაცემას, სანამ არ მიიღებდნენ ფულების დიდ რაოდენობას. ქალაქის შემნახველმა კაცებმა კი შეთანხმებით გადასწყვიტეს ფულების გაცემის შეწყვეტა, ამისათვის მათ ისარგებლეს ფულების დაბრუნების ორი თვით გადადების უფლებით. ნაციონალურმა ბანკებმა კი მიმართეს სხვა საშუალებას: ისინი იძლეოდნენ ფულებს მხოლოდ ანგარიშების გასასწორებელი კანტორის მოწოდებით. გაზეთები ქადაგებდნენ ნდობას, დამშვიდებებს და აზნებებდნენ საზოგადოებას. ბავშვებსაც კი, გაზეთის გამყიდველებს, ებრძანა არ ეყვირათ, რომ ამ ყვირილით არ აედევლებათ ხალხი. ცხენოსანი პოლიციელების რაზმები დადიოდნენ ქუჩიდან ქუჩაზე, იცავდნენ წესრიგს და მიმოსვლის თავისუფლებას.

დაღა საზღვრისწერო ხუთშაბათი. პანიკამ უშლილს წერტილს მიალწია. თითქოს რაღაც სუღარა გადაეფარა უოლ-სტრიტს. ხალხი გარბოდა ხან იქით, ხან აქეთ, თითქოს გაიქცებოდა, უქუდით და ფერწასული შიშისაგან, სულს ძლივს იბრუნებდა.

ამ დროს სახელმწიფო ფონდები გამოჰქონდათ ბირჟიდან. ყველანი მოიხივდნენ, რომ მთავრობა არ უნდა დაეხმაროს ბირჟეეციებს და, თითქო, ახლა დადგა ისეთი წუთი, როცა საჭირო იყო ბირჟის დახურვა. ათასი ფირმა უნდა გაკოტრებულიყვნენ და მთელი ქვეყნის ვაჭრობა შეწყდებოდა მაშინ.

მოვიდა ცნობა, რომ პიტსბურგის ბირჟა დაიხურა და დამფრთხალი ფინანსიური მაგნატები კვლავ შეიკრიბნენ უოტერმანთან. ბანკებს ერთხელ კიდევ მიეცა სახელმწიფო ფონდები და იქიდან ეს ფონდები გადავიდა უოტერმანის საღაროში. რამდენიმე წუთის შემდეგ მოვიდა ცნობა, რომ დენ უოტერმანი იძლევა სესხს 25 მილიონ დოლარს ათ პროცენტში.

საფრთხე აცილებული იქნა. ბირჟის მაკლერები კინაღამ ატირდნენ სიხარულის გამო და მთელ უოლ-სტრიტში გაიშრა აღტაცებული ხმები. უოტერმანის კანტორის წინ შეიკრიბა ბრბო და აღიდგნენ მას.

ალენის დღიდან დღემდე თვალყურს ადევნიებდა ამ ამბებს. ხუთშაბათს, დღისით, მან გაიარა უოლ-სტრიტზე და გაიკონა აღტაცებული ხმები და სიმღერა ბრბოსი, რომელიც აქებდა უოტერმანს. მან ვერ აიტანა ეს სურათი

და წავიდა დალონდელი, მძიმე გრძობით გულში. განა შესაძლებელია ბედის უფრო ტრადიციული ირონიის მოკონება, ვიდრე ეს? ადამიანს, რომელიც დამნაშავე იყო ამ კატასტროფაში აღიდგნენ, როგორც ქვეყნის მხსნელს? განა შესაძლებელი იყო უფრო თვალსაზირო ილიუსტრაციის მონახვა იმის, თუ როგორ მიეჩვენებ ბრმა და უმწეო მოსახლეობის მოტყუებას მეტროპოლისის ეს ბატონები?

— ქალაქში იყო მხოლოდ ერთი კაცი, რომლისთვისაც ალენს შეეძლო გავხიარება ის, რასაც გრძობდა, — ერთად-ერთი, რომელმაც იცოდა საქმის ნამდვილი ვითარება. ალენს ჩვეულებით გადაეცა მუშაობის შემდეგ გაზეთის „Express“-ის რედაქციაში გავლა და ბეტის ბრაზიანი ბუტ-ბუტისათვის ყურის გმება.

ბეტს ყოველთვის ჰქონდა ახალი ამბების მარაგი ცენტრიდან. ამ ამბებს შორის იყო ისეთები, რომლებიც დაიბეჭდებოდა მეორე დღეს გაზეთში, იყო ისეთებიც, რომლებიც ვერასოდეს ვერ იხილავდა გაზეთის ფურცლებს. ისინი ერთად გამოსთქვამდნენ თავის აღშფოთებას.

— მართლა, ზოგჯერ იფიქრებ, რომ ჩენი ხალხი დაბრმავებულია, — სთქვა ბეტსმა. — მოიგონეთ მთელი ეს სკანდალი სიციცხლის დამშლვე საზოგადოების გარშემო. ამავე დროს კი არის ამ ბოროტებასთან ბრძოლის ერთი უბრალო საშუალება. ჩენი რომ სახელმწიფო დახვევა გვექონდეს, ის არასოდეს არ გაკოტრდებოდა და ბირჟეეციების მახინციებს აღარ ექნებოდა ადგილი. პირდაპირ წარმოუდგენელია, მაგრამ იცით, მე ყურადღებით ვაღვნივებდი თვალყურს ამ აგიტაციას და პრესაში თუ ვინღა გავკრით, ერთჯერაც არ უსენებდით ბოროტებასთან ბრძოლის ასეთი საშუალება.

ალენის სახეზე განცვიფრება გამოიხატა.

— მართლა, მე ხომ ერთჯერაც არ მიფიქრია ამის შესახებ! — წამოიძახა მან.

ბეტსმა მხრები ასწია.

— აი ხედავთ! სთქვა მან. — აქ ყველაფერი ასე ხდება!...

• უპტონ სინკლერის წერილი •

„პროლეტარის“ გამგეობას *)

ძვირფასო ამხანაგებო!

„... უპტონი“ ერთად ერთი სურათია, რომლის მიღება მე შევცდილი ჩემი ნაწერებიდან.

ფირმა, რომელმაც გადაიღო ეს სურათი გაკოტრდა 8 წლის წინათ და მისგან მე შევიძინე სურათის ნეგატივი.

რამდენათაც მე ვიცი, ეს სურათი ერთად ერთი რეალური კინემატოგრაფიული მიღწევაა ამერიკაში პროლეტარული ცხოვრებიდან. სურათი გადაღებულია (ზრა წლის წინათ და ის საუკეთესო იყო მაშინდელი დროისათვის. მართალია, მას შემდეგ კინემატოგრაფიული ტექნიკა ბევრად წავიდა წინ და ამჟამად წმინდა კომერციული თვალსაზრისით სურათი დაძველებულია. მაგრამ მე ვფიქრობ

რომ თქვენთვის უკეთესია აქონდეს თუმცა ტექნიკურად ლარიბი, მაგრამ მუშისათვის გასაგები სურათი, ვიდრე რაიმე სისაძაღვე, რომლებსაც ახლა ამზადებენ კინო საზოგადოებები.

თავის დროზე სურათს დიდი წარმატება ჰქონდა. 6 კვირის განმავლობაში „ლოს-ანჯელისის“ დიდი თეატრი მუდამ სავსე იყო ხალხით. ჩიკაგოში სურათი აკრძალა ცენზურამ და მე ვფიქრობ, — თქვენ გაიგებთ, თუ რა საუკეთესო რეკომენდაცია არის ეს სურათისთვის.

„უპტონის“ სცენარი დასწერა ავგუსტ ტო-

*) თუ როგორი სიმატით უტკუნის ეს სინკლერი საბჭოთა ოლქის, სწავს ან წარადიდონ, რომელიც მან გაუფანა „პროლეტარის“ გამგეობას.

**) კალიფორნია.

მასმა, ცნობილმა ამერიკელ დრამატურგებს შორის. სცენარის ტექსტი საგნებით რომანის მიხედვით არის შედგენილი. აღდგენილია ყველა სცენები საწყობებში საქმელის დარჩენების დროს, მუშის ოჯახის ტანჯვა და სხვა.

მომქმედ პირებს შორის მეცა ვარ. მიტინგის სცენაში, მე ვამბობ სიტყვას და შესაძლებელია, რუსი მკითხველისათვის საინტერესო იქნება დანახვა იმის, თუ როგორ გამოვიყურებენ მე.

.... თქვენი იცით, რომ მე არ მსურს რაიმე სარგებლობა მივიღო. მე არ მაქვს განზრახვა მივიღო ახლა ფულები საბჭოთა რუსეთისგან. როცა დადგება რუსეთის აყვავების ხანა მე სიამოვნებით მივიღებ გავწეულ დახმარებისათვის, ჯერ-ჯერობით კი დაგეხმარებით რითაც შემიძლება. მაგრამ მე ვერ მიშოვნია ფული „ქაობის“ პოზიტივის დასაბეჭდად. მე

გართული ვარ ჩემი ახალი წიგნის გამოცემაში *) და აი ეს არის მივიღე აპრილის ანგარიში, რომლიდანაც ჩანს, რომ ჩემი წიგნის მთელი შემოსავალი გამოიკმელებს უნდა მივსცე.

... თუ სურათი ერთი თვის შემდეგ არ იქნება რუსეთში **) შეატყობინეთ საბჭოთა რუსეთის მეგობრებს ნიუ-იორკში, მე კი ჩემის მხრით თვალყურს ვადევნებ სურათს შორიდან.

თქვენი უ. სინკლერი.

*) უ. სინკლერი თავის ხარჯზე ბექდავს თავის ნაწერებს, რადგან ვერც ერთი გამოცემა ვერ ბედავს დაბეჭდოს წიგნი იმ კაცის, რომელსაც ბოკატო გამოუცხადა ამერიკის ბურჟუაზიამ.

**) სინკლერი თავის ხარჯზე გაუგზავნა „პროლეტარიატს“ ეს სურათი.

ივანატე ნინოშვილი მოწაფეობის დროს

მასალა ბიოგრაფიისათვის.

(1874—1878 წლ.)

I

ეგნატე ნინოშვილის მოწაფეობის შესახებ საკითხს ჩვენ გავიყვანეთ ოზურგეთის ყოფილი სასულიერო სასწავლებლის ძველ საქმეთ საცავში ამ სასწავლებლის მოწაფედ იყო ეგნატე ნინოშვილი 1874 წლიდან. 1878 წლამდის.

რუსულ გემოვნებაზე მოწყობილი სასულიერო სასწავლებლები საქართველოში დაარსდა 1817 წელს. ამ სასწავლებელთა მიზანი იყო როგორც საეკლესიო თანამდებობათათვის ქართველ მოწაფეთა მომზადება, ისე მათი გარუსება. სწავლება მათში რუსულ ენაზე სწარმოებდა. ქართული ენა ითვლებოდა არა სავალდებულო საგნად. ამ სასწავლებელთა დასათვალისწინებლად მოდიოდნენ რუსეთიდან სინოდის მიერ მოვლინებული რევიზორები, რომელნიც თავისი მიმართულებით უფრო ვიწრო პოლიტიკანები და ინტრიგანები იყვნენ, ვიდრე სწავლის საქმის ერთგული მესწავლეები.

ამ მხრით დამახასიათებელ რევიზორად ითვლება 1872 წელს მოსული სარევიზორი კოლლეჟსკი სოვეტნიკი ზინჩენკო... ჩვენ მოვიყვანთ მისი სარევიზორი ოფიციალური ანგარიშიდან ზოგიერთ ადგილს: „სას. სასწ. პირველ კლასში არ შეიძლება მიღებულ იქნან რუსული ენის უფროდინარნი. საქართველოში უმაღლესმა სასულიერო მთავრობამ უნდა გამოიწვიოს შესაფერის ზომები, რათა საშლდელოებამ კი არ დაივიწყოს რუსული ენა სასწავლებლის დამთავრების შემდეგ, არამედ ეს ენა გახადოს თავის საოჯახო ენად. სამიზნოდ საჭიროა მეტრიკული და სხვა წიგნები რუსულ ენაზე იწერებოდნენ.—ამ ენაზე უნდა სწარმოებდნენ სამღვდლოების ოფიციალური მიწერ-მოწერაც. ამავე ენაზე უნდა იბეჭდებოდნენ საეპარქიო უწყებები... ქალთა საეპარქიო სასწავლებლები უნდა დაარსებულ იქნან. რუსული ენის გასავრცელებლად. ქართული ენის, როგორც სწავლებლის ცალკე საგნის, შემო-

ღება სასწავლებლებში საჭიროდ არ მიმაჩნია არც ბუნებრივად ქართველთათვის და არც ამიერ-კავკასიის სხვა ერების შვილთათვის. მთელი სწავლება რუსულ ენაზე უნდა სწარმოებდნენ. ქართული ენის სწავლება შეიძლება დაშვებულ იქნას დადაქტირებული მიზნით რუსული ენისავე სწავლების გასაადვილებლად. ქართულ ენაზე სწავლება დასაშვებია, მოსამზადებელ და თუ ეს საჭირო დარჩა, პირველ ორს კლასში. არაა საჭირო ქართული ვალოებისა და სუფთა წერისათვის საკუთარი გაკვეთილების დანიშვნა. ამას გარდა არაა ვიითარნი საჭიროება შემოღებულ იქნას სემინარიაში (ტუილისის სემ. იგულისხმება) ქართული ენა, როგორც ცალკე საგანი და დაინიშნოს მისთვის საკუთარი მასწავლებელი, რომელმაც ამასთანავე უნდა ასწავლოს ქართული ლიტერატურის ისტორია. ქართულ ენას ჯერ არ აქვს მეცნიერულად შემუშავებული გრამატიკა, ხოლო ქართული ლიტერატურა სრულად არ არსებობს. საქართველოს ისტორიას კი არა აქვს განსაკუთრებული მნიშვნელობა კავკასიონის ისტორიაში“. აი როგორ ყალბ ცნობებს აწოდებდა მთავრობას პედაგოგი ზინჩენკო საქართველოს შესახებ 1872 წელს. (იხ. საქმე ოზურგ. სას. სასწ. ტუილისის სას. სემ. გამგეობის მოწერ. 1872 წ. ოქტ. 1872 წ. № 814).

II

ოზურგეთის სასულიერო სასწავლებელი მაშინ, როდესაც მას მოწაფედ შეეკნა ეგნატე ნინოშვილი, მოთავსებული იყო თავით ზედახედიკოის დეკანოზის სიმონ ქიქოძის სახლში, საკრებულო ტაძრის გვერდით (ჩრდილოეთით. ახლა იქ ნანაკრებია). 1877 წელს ოზურგეთის სასულიერო სასწავლებელი გადაკეთდა ოთხკლასიან სასწავლებლად. ბარ. ზინჩენკოს საწინააღმდეგოდ ქართული ენა იქმნა დატოვებული სასწავლებელში და ისწავლებოდა

პედაგოგის იაკობ გოგებაშვილის მიხედვით, მაგრამ მთავრობის მიერ იყო მიღებული ზომები, რათა მოწაფენი აღზრდილიყვნენ ისე, რომ გამოსულიყვნენ მართლმადიდებლობის და თვითმპყრობელობის ერთგულნი. რუსი—ექსარხოსები სასულიერო სასწავლებლებში ისეთს რეჟიმს აწესებდნენ, რომლის მიზანიც იყო როგორც მასწავლებლები, ისე მოწაფეები გაეშორებია სალი აზროვნებისაგან და დაემორჩილებია სრწმუნოების და ეკლესიის მოგადობეული წრისადმი. „დროება“ ს ერთადერთი ქართული გაზეთის „დროება“ ს კითხვა, რადგან იგი მივებულ მიმართულების გაზეთად ითვლებოდა (მოწერ. ტული. სას. სემ. № 649) ნაბრძანები იყო მოწაფეებისთვის შეესწავლებიათ სასულიერო და რუსულ პატრიოტული შინაარსის სიმღერები.

ამას ხედ დაურთეთ სლავიანური ვალოზა „ობიხოდითი“ (სემ. მოწერ. 1876 № 461) სწორედ ამ დროს ეგნატე ნინოშვილი ოზურგეთის სას. სასწ. მოწაფედ იყო. იგი შევიდა მასში 1874 წ. შობიდან 15 წლისა. იგი დაბადებულია არა 1861 წელს, როგორც ეს აქამდე მიღებული იყო, არამედ 1859 წელს. მივისმინოთ სიტყვა-სიტყვით მღვდლის მიერ მისთვის გაკმეული მეტრიკული ამოწერილობა, რომელიც ინახება ოზურგეთის სას. სასწ. ძველ საქმეთ საცავში (აქ ტუხნიკუმი).

„მოწმობა ესე ეძლევის ოზურგეთის სასულიერო კლასის მოწაფეს ეგნატე თომას ძეს ინკაოოყვას მასშინა, რომელის არის შობილი 1859 წელსა დეკემბრის 5 დღესა და მონათლულია ამავე დეკემბრის 12 და კიდევაც შთაწერილი არს მაშინ შტატად მყოფს სოჯლის ყელისა წმინდის ნიკოლაოზის ეკლესიის საბუთას შინა. მას შინა ხელს ვაწერ ყელისა წმინდის ნიკოლაოზის ეკლესიის მღვდელი ნიკოლაოზ დარჩია“.

III.

ოზურგეთის სასულიერო სასწავლებლის მოწაფენი დაქირავებულ ბინებზე ცხოვრობდნენ: ზოგი ქალაქში და ზოგიც ახლო მდებარე სოფლებში. ბინები მეტად დარბიული იყო ყოველის მხრით. ბინები ქოხებს გვანანო,—ამბობს 1878 წელს მოვლინებული რევიზორი გრიგორესკი,—მათ არა აქვთ არც ფანჯრები, არც ლუმელი, არც ქერი. მოწაფეები მეცადინეობენ მანამდის, სანამ გარეთ სინათლეა. უფრო ბეჯითი მოწაფეები სხედან ქოხის შუა გულს დანთებული ქერის წინაშე—იმ დროს, როდესაც კარი გაღებულია და ათვლიერებენ წიგნს მკუთავ ცეცხლზე, სწერენ მუხლებზე და ამ დროს არა ბუნებრივად მილუნუნენ არიან. მოწაფეთა უმეტესი ნაწილი სცხოვრობს სახლის პატრონებთან ერთად, რომელთა ოჯახებში იგი ზნეობისათვის საშინში მაგალითების მოწმენი არიან. სახლის პატრონები მოწაფეებს ხანდახან ყანებში ამუშავებენ; ზოგიერთი მოწაფე თავისთვის იმზადებს დარბიულ სადილს. ხორცეულობა მხოლოდ დღესასწაულებზე გვთ, და ისიც იშვიათად. მოწაფეთა შორის ავარცულებული ავთამყოფობა უფრო ციება. ავარცუოფი მოწაფეებისთვის არ არსებობს არც ექიმთი, არც ვერშალი და არც წამალი“ (იხ. გრიგორესკის ანგარიში სინოდის სასწ. კომიტ. ჟურნალი 10 ოქტ. 1879 წლისა).

ეგნატე ნინოშვილს პირველი ბინა ჰქონდა საქალაქო სასაფლაოს ვალაიანში მესენაკე ქალის ჯაჯიკა კალანდაძის ასულიან. მესენაკე ქალები თავისს სიცოცხლეს ეკლესიის სამსახურს უძღვნიდნენ: ასუფთავებდნენ ეზოს, გვიდენ ეკლესიებს, უვლიდნენ საფლავებსა და ძველებს, აცხობდნენ სებისკვერებს და სხვა— ჯაჯიკა კალანდაძის ასული ცხოვრობდა მოიდანახის სასაფლაოს ეკლესიის ეზოში (თითობაძეთა ეკლესია) ერთს პატარა უიატაკო და უჭერო ხის სახლში, რომელსაც ფანჯრები არ ჰქონდა. სახლის შუა ალაგას კერა იყო გაზართული და ცეცხლის ბოლი იქვე სახლში ტრიალებდა. ძირს მიწაზე ეწყო უბრალო ფიცრები, რომლებიც ტანტის მაგივრობას წვევდა. ჯაჯიკა მლოცველი, მაგრამ კრუმორწმუნე დედაცაი იყო, როგორც სხვა მესენაკეები. **სულის საცხონებლად** შეიკვლია ეგნატე ინგოროყვა, რომელიც მის სენაკში ბევრს გაჭირვებას განიცდიდა. ჯაჯიკა, ეგნატეს პირველი დიასახლისი, დაახლოებით 1905 წ. გარდაიცვალა (იხ. ვაბრ. გოგუაძის წერილი „ნაკადული“ 1919 წ.).

ამის შემდეგ იგი დიდხანს სცხოვრობდა სასწავლებლიდან გამორიცხვამდის და იმის შემდეგაც მანასე და დეკ. ანტონ თოთიბაძის დედასთან, — სამხარეულო თათაში, სადაც უკვე ბინა ჰქონდათ სილიბისტრო ჯიბლაძეს, ჯიბუტებს და სხვ...

სახლის ქირას მიღებული ჩვეულებისამებრ მოწაფეებს არ ახდენენდნენ. სამაგიეროდ მოწაფეები თავის მოვალეობად სთვლიდნენ სახლის პატრონისთვის დანაშარებას ბოსტანში მუშაობით, წისკელში დასაუქვავად სიზინდის ზიდვით, ფიჩხის ზიდვით. ნინოშვილი და მისი ამხანაგები საღამომად შუალამდის მეცადინაობდნენ ფიჩხის ცეცხლზე, რადგან სანთელი და ნავთი იმ დროს არ იშობოდა. ფიჩხს მოწაფეები ზიდავდნენ ოზურგეთის ახლო მდებარე „ლაშიდან“ და **დანველიდან**. ნინოშვილი და მისი ამხანაგები მჭადითა და ლობითი იკვებებოდნენ. ნინოშვილს საქონლის ხორცი არ უყვარდა, მხოლოდ უყვარდა ნანადირევი ხორცი, რომელსაც ბიძა მისი უზიდავდა, და თაფლიანი მჭადი. ბიძა და თვისი ზამიდა ნინო იმას ძლიერ უყვარდა. ექვსი თვისა იყო, რომ დედა მოუკვდა და დედობრივ მზრუნველობას ამის შემდეგ მას უწევდა მამიდა ნინო (აქედან **ნინოშვილი**) ბინაზე ეგნატე ღარიბულად სცხოვრობდა. მის ქვეშ საგებს შეადგენდა ერთი ჭილოფი, ძველი საბანი და სიმიანდის ჩაღაფუჩქით ვატენილი პატარა მუთაქა. ლეიბი და ბალიში მას არ მოეპოვებოდა. ეცვა შალის შარვალი, ძველი ბლუზა და სიცოცხის დროს, შავი თხელი, ნახშირი და მრავალ ადგილს დაკერებულ მოკლე პალტო. გძელი სუფთად უკან გადავარცხნილი თმა ეგნატეს სიმპატიურ გამომეტყველებას აძლევდა. ასეთი თმა მისი გვარის თ.თქოს კუთვნილებას შეადგენდა: მის მამას თომას და მის ბიძას ამისთანად თმა ჰქონდა. იგი მუდამ ჩიფიქარებული დადიოდა: ღიმილი ნაკლებად მიეკარებოდა მის სახეს, მის მაღალ წებულზე აღბეჭდილი იყო საიდუმლო სევდა, რომელმაც თავი იჩინა შემდეგში მის ნაწერებში გლეხთა ტანჯვის დასურთხატების სახით...

მას ჩვეულებად ჰქონდა ჩუმი კითხვა... მისი ამხანაგები კი—ნამეტურ სილიბისტრო ჯიბლაძე—ბნა მალევე ჰკითხულობდნენ, ყვირიდნენ, ხმაურობდნენ. ეგნატე მათ შენიშვნას არ აძლევდა.—იგი მშვიდობის მოყვარე იყო და ამხანაგებთან ჩხუბის და აყალმაყალის ატეხა არ უყვარდა. ეგნატეს ძლიერ უყვარდა წიგნების კითხვა. გაკვეთილების დასწავლის შემდეგ სილ. ჯიბლაძესთან ერთად სხვა კერძო წიგნებს ჰკითხულობდა... თოთიბაძეთა დედას ახსოვდა, რომ ეგნატე ერთ რუსულ სურათებთან წიგნს ჰკითხულობდა წამებულ მეცნიერთა შესახებ.

სასულიერო სასწავლებლის მთავრობა სასტიკად უკრძალავდა „**შავნე შინაარსის**“ წიგნების კითხვას. ეგნატე როგორც ჰკითხულობდა, ისე სწერდა რაღასაც რევილებში მაგრამ თანაც უფრთხოდა ზედამხედველის თვალს. თავის ნაწერებს და წიგნებს მალავდა სამხარეულოს კურსულეებსა და კედლებში. თუმც ბინას უნდამრბული ერთგულებით და მუყაითობით ხშირად ჩხრეკდა სასწავლებლის უფროსი, რომელიც მიხუტებულობის მიუხედავად სხვენზედაც კი აღიოდა, მაგრამ ეგნატეს მაინც ვერა უნახა არ.

ეგნატემ სწავლა დაიწყო 1874 წელსა.. მოსამზადებელი კლასებისათვის იგი უკვე მომწიფებულ აღმოჩნდა და მალე გედიყანეს პირველ კლასში. მის წინასწარი მომზადება ჰქონდა მიღებული სოფლის სკოლაში და აგრეთვე ფოთში, სადაც ის ერთს თავისს ნათესავს მოსამსახურედ დაუდგა. (იხ. **ჯეჯილი**“. 1909 წლ. № 5. წერილი სილ. თავართილადისა). 1877 წლის მაისის თვეში ეგნატე პირველი ხარისხით გადავიდა მეცამე კლასში. იგი ყოფილა მუყაითი და ბეჯითი მოწაფე. დანაშაულებათა ჩამდენი მოწაფეების ნუსხაში იგი არსად არაა მოხსენებული... საგანთა შორის მას არ ჰყვარებია გლობა და ბერძნული ენა.

IV

რას წარმოადგენდა მამინდელი ოზურგეთის სასულიერო სასწავლებელი? სასწავლებლის ზედამხედველად იყო დეკანოზი სიმონ ქიქოძე, ძმა ცნობილი ეპისკოპოსის გაბრიელ ქიქოძისა, მის თანაშემწედ იყო—მასწავლებელი ივანე ლიაძე (დღეს გორშია, ცოცხალი, გამგეობის წვერებად იყვნენ: მასწავლებელთა-გან ცნობილი მაგლობელი ანდრო ბენაშვილი (აწ გარდაცვლენული) და მღვდელთაგან უფიცნი მიმდევარნი—ნიკ. ინწკირველი და რომანოზ დარჩია. იყვნენ ამას გარდა ჩვეულებრივი მასწავლებლებიც. მთელი სასწავლებლის მდგომარეობის შესახებ იმ დროს, როდესაც ეგნატე სწავლობდა, ზემოდ ხსენებული რევიზორი გრაგორევიკა ამბობს შემდეგს: „სასწავლებლის მდგომარეობა ყოვლის მხრით უფარვისა. საგნებს ასწავლიდნენ უმეტესად არა სპეციალისტი მასწავლებლები. მოწაფეთა ცოდნა ყველა საგანში მეტად სუსტია. ამის მიზეზი ისაა, რომ არც მასწავლებლებმა და არც მოწაფეებმა არ იციან რიგანად რუსული ენა. თვით სასწავლებლის ზედამხედველმა დეკანოზმა ქიქოძემ სუსტად იცის რუსული ენა და არ იცის რუსული მართლწერა. იმას არც თავისი განვითარებით და არც თავისი შეგნე-

ობთ არ შეუძლია სასწავლებლის ხელმძღვანელოდ იყოს. წიგნთ-საცავი არაა. მოწაფეები სახელმძღვანელოების გარდა არაფერს ჰკითხულობენ. სასწავლებელი მოთავსებულია ზედამხედველის სახლში, რომელიც უზომო ქირას იღებს“ (სას. სასწ. კომიტ. ყურნალი 20 ოქტ, 1879 წლ.).

მაგრამ ზოგიერთი მოწაფე მაინც ახერხებდა უცხო წიგნების შოვნას და კითხვას. ამ გარემოებას ხელს უწყობდა 1877—1878 წლ. ქალ. ოზურგეთში ჯარის დგომა რუსეთის და ოსმალეთის შორის წარმოებულ ომის გამო. ქალ. ოზურგეთში იღვა ქართული მილიცია, რომელსაც ჰყავდა ინტელიგენტი ქართველი აფიცრები. მათ შორის მოიპოვებოდა ქართული წიგნები, ქართული გაზეთები და შესაძლოა,—სხვა ხასიათის რუსული წიგნებიც. ამას გარდა ძლიერ აღდგ გაიღვიძა გურიაში სწავლების საქმემ, რომელსაც სათავეში ჩაუდგა გამოღვიძებული მასწავლებლობა... წიგნმა და ცოდნამ—პირველი ადგილი მიიკეთა იმ თავითვე გურიაში (1872 წლიდან). 1872 წლამდის ოზურგეთის სასულიერო სასწავლებლის მართვა-გამგეობას შინაური ხასიათი ჰქონდა. არ იწერებოდა სასწავლებლის შემოსავალ-გასავალი. ზედამხედველი ფულის მიღებასა და ხარჯვაში ანგარიშს არავის აძლევდა. სასწავლებლის ბიბლიოტეკისათვის არავინ ზრუნავდა. კლასებში სიცოცხე იყო ზამთრობით და წერის დროს მოწაფეებს ხელები ეყინებოდათ. სიცივისაგან გალურჯებული მოწაფეები საცოდავად კანკაობდნენ. კლასებში უსუფთოობა იყო. ზედამხედველის თანაშემწე ლიაძე ამ ნაკლებს შეეპოვებოდა. მას მხარს უჭერდა ანდრო ბენაშვილი. (იხ. მისი მოხსენება 29 იანვ. 1878 წლისა). მეორე მოხსენებაში ლიაძე უჩივის დავების უფარვისობას, დარაჯთა გაუგებრობას და სხვა... მაგრამ ამ ორი მოხსენებით ლიაძემ თავისი უფროსი გადაიმეტრა... და ამით მის სამსახურს ბოლო მიუღო სასწავლებელში...

ეგნატეს დროს მასწავლებელთა და მოწაფეთა შორის დამოკიდებულება მამაშვილური არ იყო... ამ დამოკიდებულებას უფრო პოლიციური ხასიათი ჰქონდა... გამოხატვის შეადგენდა ორიოდ მასწავლებელი, თუნდ იგივე ლიაძე და ბენაშვილი, რომელნიც მოწაფეთა გულშემატკივრებად ითვლებოდნენ.

V

1878 წლის 7 მარტს ზედამხედველმა ქიქოძემ ივანე ლიაძე სამსახურიდან დაითხოვა არა კეთილ სიმედოებისათვის. ასე მოექცა საუკეთესო პედაგოგს, რომელიც მოწაფეებს უყვარდათ, ოზურგეთის სატრაპია... 12 მარტს 1878 წ. მის მზავრად ზედამხედველის თანაშემწედ დანიშნა მასწ. სოლომონ შოშიაშვილი, რომელიც ითვლებოდა ზედამხედველის მარჯვენა ხელად... ზედამხედველმა თავიდან მოიშორა ოპოზიციონერი პედაგოგი და თანაშემწედ თავისი გამგეონე მასწავლებელი დანიშნა, ამ გარემოებამ გამოიწვია მოწაფეთა მღვდლავრება, რაც იმანაც გააძლიერა, რომ ქიქოძემ მიპარათა პოლიციურ ზომებს ლიაძის სახელმწიფო ბინიდან გასაძიებლად (მოხსენ. ეპისკ. გაბრიელისადმი 1878 წლ. 21 მარტს)... 1 აპრილს მოწაფეები კლასში აღარ მივიდნენ

მასმა, ცნობილმა ამერიკელ დრამატურგებს შორის. სცენარის ტექსტი საეხებით რომანის მიხედვით არის შედგენილი. აღდგენილია ყველა სცენები საწყობებში საქმელის დარჩენების დროს, მუშის ოჯახის ტანჯვა და სხვა.

მომქმედ პირებს შორის მეცა ვარ. მიტინგის სცენაში, მე ვამბობ სიტყვას და შესაძლებელია, რუსი მკითხველისათვის საინტერესო იქნება დანახვა იმის, თუ როგორ გამოვიყურებები მე.

.... თქვენ იცათ, რომ მე არ მსურს რაიმე სარგებლობა მივიღო. მე არ მაქვს განზრახვა მივიღო ახლა ფულები საბჭოთა რუსეთისგან. როცა დადგება რუსეთის აყვავების ხანა მე სიამოვნებით მივიღებთ გაწეულ დახმარებისათვის, ჯერ-ჯერობით კი დაგეხმარებით რითაც შემიძლება. მაგრამ მე ვერ მიშოვნია ფული „ქაობის“ პოზიტივის დასაბეჭდად. მე

გართული ვარ ჩემი ახალი წიგნის გამოცემაში *) და აი ეს არის მივიღე აპრილის ანგარიში, რომლიდანაც ჩანს, რომ ჩემი წიგნის მთელი შემოსავალი გამომცემლებს უნდა მივსცე.

... თუ სურათი ერთი თვის შემდეგ არ იქნება რუსეთში **) შეატყობინეთ საბჭოთა რუსეთის მეგობრებს ნიუ-იორკში, მე კი ჩემის მხრით თვალყურს ვადევნებ სურათს შორიდან.

თქვენი უ. სინკლერი.

*) უ. სინკლერი თავის ხარჯზე შექმნილი წიგნის ნაწილებს, რადგან ვერც ერთი გამოცემლობა ვერ შეძლავდა დაბეჭდვას წიგნი იმ კიბის, რომელსაც მორკოტი გამოუცხადა ამერიკის ბურჟუაზიამ.

**) სინკლერმა თავის ხარჯზე გაუღზხანა „პროლეტარიოს“ ეს სურათი.

ეგნატე ნინოშვილი მოწაფეობის დროს

მასალა ბიოგრაფიისათვის.

(1874—1878 წლ.)

I

ეგნატე ნინოშვილის მოწაფეობის შესახებ საკითხს ჩვენ გავეცანით ოზურგეთის ყოფილი სასულიერო სასწავლებლის ძველ საქმეთ საცავში ამ სასწავლებლის მოწაფედ იყო ეგნატე ნინოშვილი 1874 წლიდან. 1878 წლამდე.

რუსულ გემოვნებაზე მოწყობილი სასულიერო სასწავლებლები საქართველოში დაარსდა 1817 წელს. ამ სასწავლებელთა მიზანი იყო როგორც საეკლესიო თანამდებობათათვის ქართველ მოწაფეთა მომზადება, ისე ენათ გარუსება. სწავლება მათში რუსულ ენაზე სწარმოებდა. ქართული ენა ითვლებოდა არა საავალდებულო საგნად. ამ სასწავლებელთა დასათვალისწინებლად მოდიოდნენ რუსეთიდან სინოდის მიერ მოვლინებული რევიზორები, რომელნიც თავისი მიმართულებით უფრო ვიწრო პოლიტიკანები და ინტრიგანები იყვნენ, ვიდრე სწავლის საქმის ერთგული მესვეურები.

ამ მხრით დამახასიათებელ რევიზორად ითვლება 1872 წელს მოსული სარევიზორ კოლეგისკი სოვეტნიკი **ზინჩენკო**. ჩვენ მოვიყვანთ მისი სარევიზორ ოფიციალური ანგარიშიდან ზოგიერთ ადგილს: „სას. სასწ. პირველ კლასში არ შეიძლება მიღებულ იქნან რუსული ენის უცოდინარნი. საქართველოში უმაღლესმა სასულიერო მთავრობამ უნდა გამოიხატოს შესაფერის ზომები, რათა სამღვდლოებამ კი არ დაიფიქროს რუსული ენა სასწავლებლის დამთავრების შემდეგ, არამედ ეს ენა გახადოს თავის საოჯახო ენად. საამისოდ საჭიროა მეტრიკული და სხვა წიგნები რუსულ ენაზე იწერებოდნენ.—ამ ენაზე უნდა სწარმოებდნენ სამღვდლოების ოფიციალური მიწერ-მოწერაც. ამავე ენაზე უნდა იბეჭდებოდნენ საეპარქიო უწყებები... ქალთა საეპარქიო სასწავლებლები უნდა დაარსებულ იქნან. რუსული ენის გასავრცელებლად. ქართული ენის, როგორც სწავლებლის ცალკე საგნის, შემო-

ღება სასწავლებლებში საჭიროდ არ მიმაჩნია არც ბუნებრივად ქართველთათვის და არც ამიერ-კავკასიის სხვა ერების შვილთათვის. მთელი სწავლება რუსულ ენაზე უნდა სწარმოებდნენ. ქართული ენის სწავლება შეიძლება დაშვებულ იქნას დადაქტოვი მიზნით რუსული ენისავე სწავლების გასაადვილებლად. ქართულ ენაზე სწავლება დასაშვებია, მოსამზადებელ და თუ ეს საჭირო დარჩა, პირველ ორს კლასში. არაა საჭირო ქართული გალობისა და სუფთა წერისათვის საკუთარი გაკვეთილების დანიშვნა. ამას გარდა არაა არავითარი საჭიროება შემოღებულ იქნას სემინარიისში (ტუილისის სემ. იგულისხმება) ქართული ენა, როგორც ცალკე საგანი და დაინიშნოს მისთვის საკუთარი მასწავლებელი, რომელმაც ავსთანავე უნდა ასწავლოს ქართული ლიტერატურის ისტორია. ქართულ ენას ჯერ არ აქვს მეცნიერულად შემუშავებული გრამატიკა, ხოლო ქართული ლიტერატურა სრულიად არ არსებობს. საქართველოს ისტორიას კი არა აქვს განსაკუთრებული მნიშვნელობა კაცობრიობის ისტორიაში“. აი როგორ ყალბ ცნობებს აწოდებდა მთავრობას პედაგოგი ზინჩენკო საქართველოს შესახებ 1872 წელს. (იხ. საქმე ოზურგ. სას. სასწ. ტუილისის სას. სემ. გაკვეთების მოწერ. 1872 წ. ოქტ. 1872 წ. № 814).

II

ოზურგეთის სასულიერო სასწავლებელი მაშინ, როდესაც მას მოწაფედ შეიქნა ეგნატე ნინოშვილი, მთავსებული იყო თვით შედაშხედველის დეკანოზის სიმან ქიქოძის სახლში, საკურთულო ტაძრის გვერდით (ჩრდილოეთით. ახლა იქ ნანაკრევებია). 1877 წელს ოზურგეთის სასულიერო სასწავლებელი გადაკეთდა ოთხკლასიან სასწავლებლად. ბატ. ზინჩენკოს საწინააღმდეგოდ ქართული ენა იქმნა დატოვებული სასწავლებელში და ისწავლებოდა

პედაგოგის იაკობ გოგებაშვილის მიხედვით, მაგრამ მთავრობის მიერ იყო მიღებული ზომები, რათა მოწაფენი აღზრდილიყვნენ ისე, რომ გამოსულიყვნენ მართლმადიდებლობის და თვითმპყრობელობის ერთგულნი. რუსი—ეკსარხოსები სასულიერო სასწავლებლებში ისეთს რეჟიმს აწესებდნენ, რომლის მიზანაც იყო როგორც მასწავლებლები, ისე მოწაფეები გაეშორებია სალი აზროვნებისაგან და დაემორჩილებია სრწმუნოების და ეკლესიის მოჯადოებული წრისადმი. აღკრძალული იყო ერთად-ერთი ქართული გაზეთის „დროება“-ს კითხვა, რადგან იგი მავნებელ მიმართულების გაზეთად ითვლებოდა (მოწერ. ტფილ. სას. სემ. № 649) ნაბრძანები იყო მოწაფეებისთვის შეესწავლებიათ სასულიერო და რუსულ პატრიოტული შინაარსის სიმღერები.

ამას ზედ დაურთვეს სლავიანური გალობა „ობოხოლითი“ (სემ. მოწერ. 1876 № 461) სწორედ ამ დროს ეგნატე ნინოშვილი ოზურგეთის სას. სასწ. მოწაფედ იყო. იგი შევიდა მასში 1874 წ. შობიდან 15 წლისა. იგი დაბადებულია არა 1861 წელს, როგორც ეს აქამდე მიღებული იყო, არამედ 1859 წელს. მოვისმინეთ სიტყვა-სიტყვით მღვდლის მიერ მისთვის გაცემული მეტრიკული ამოწერილობა, რომელიც ინახება ოზურგეთის სას. სასწ. ძველ საქმეთ საცავში (აწ ტუილიკეში).

„მოწმობა ესე ეძღვევის ოზურგეთის სასულიერო კლასის მოწაფეს ეგნატე თომას ძეს ინგოროყვას მასშინა, რომელის არის შობელი 1859 წელსა დეკემბრის 5 დღესა და მონათლულია ამავე დეკემბრის 12 და კიდევაც შთაწერილი არს მაშინ შტატად მყოფს სოფლის ყელაის წმინდის ნიკოლოზის ეკლესიის საბუთსა შინა. მას შინა ხელს ეწერა ყელაის წმინდის ნიკოლოზის ეკლესიის მღვდელი ნიკოლოზ დარჩია“.

III.

ოზურგეთის სასულიერო სასწავლებლის მოწაფენი დაქირავებულ ბინებზე ცხოვრობდნენ: ზოგი ქალაქში და ზოგიც ახლო მდებარე სოფლებში. ბინები მეტად ღარიბული იყო ყოფლის მხრით. „ბინები ქოხებს გვანანო“,—ამბობს 1878 წელს მოვლინებული რევიზორი გრიგორევესკი,—მათ არა აქვთ არც ფანჯრები, არც ღუმელი, არც ქერი. მოწაფეები მეცადინეობენ მანამდის, სანამ გართთ სინათლეა. უფრო ბეჯითი მოწაფეები სხედან ქოხის შუა გულს დანთებული კერის წინაშე—იმ დროს, როდესაც კარი გაღებულია და ათვლიერებენ წიგნს მკუთვავ ცეცხლზე, სწერენ მუხლებზე და ამ დროს არა ბუნებრივად მოლუნუნლი არიან. მოწაფეთა უმეტესი ნაწილი ცხოვრობს სახლის პატრონებთან ერთად, რომელთა ოჯახებში იგი ზნეობისათვის სამიში მავალითების მოწმენი არიან. სახლის პატრონები მოწაფეებს ხანდახან ყანებში ამუშავებენ; ზოგიერთი მოწაფე თავისთვის იზადებს ღარიბულ სადილს. ხორცეულობა მხოლოდ დღესასწაულებზე აქვთ, და ისიც იშვიათად. მოწაფეთა შორის გავრცელებული ავათმყოფობა უფრო ცუბაა. ავადმყოფი მოწაფეებისთვის არ არსებობს არც ექიმი, არც ვერშალი და არც წამალი“ (იხ. გრიგორევესკის ანგარიში სინოდის სასწ. კომიტ. ჟურნალი 10 ოქტ. 1879 წლისა).

ეგნატე ნინოშვილის პირველი ბინა ჰქონდა საქალაქო სასაფლაოს გარეგანში მესენაკე ქელის ჯაჯიკა კალანდაძის ასულობით. მესენაკე ქალები თავის სიციცხლეს ეკლესიის სამსახურს უძღვნიდნენ: ასუფთავებდნენ ეზოს, გვიდნენ ეკლესიებს, უვლიდნენ საფლავებსა და ძველებს, აცხობდნენ სებისკვერებს და სხვა— ჯაჯიკა კალანდაძის ასული ცხოვრობდა მოინდახის სასაფლაოს ეკლესიის ეზოში (თითონ ბაძეთა ეკლესია) ერთს პატარა უიატაკო და უჭერო ხის სახლში, რომელსაც ფანჯრები არ ჰქონდა. სახლის შუა ალაგას კერა იყო გაბართული და ცეცხლის ბოლი იქვე სახლში ტრიალებდა. ძირის მიწაზე ეწყო უბრალო ფიცრები, რომლებიც ტახტის მაგივრობას წვევდა. ჯაჯიკა მლოცველი, მაგრამ კრუმორწმუნე დედააკაც იყო, როგორც სხვა მესენაკეები. **სულის საცხინებლად** შეიკვალა ეგნატე ინგოროყვა, რომელიც მის სენაკში ბევრს გაქირებებს განიცდიდა. ჯაჯიკა, ეგნატეს პირველი დიასახლისი, დაახლოებით 1905 წ. გარდაიცვალა (იხ. ვაბერ. გოგუაძის წერილი „ნაკალღო“ 1919 წ.).

ამის შემდეგ იგი დიდხანს სცხოვრობდა სასწავლებლიდან გამორიცხვამდის და იმის შემდეგაც მანასე და დეკ. ანტონ თითობაძის დედასთან, — სამხარეული თთხში, სადაც უკვე ბინა ჰქონდათ სილიბისტრო ჯიბლაძეს, ჯიბტეტებს და სხვ...

სახლის ქირას მიღებული ჩვეულებისამებრ მოწაფეებს არ ახდენენდნენ. სამაგიეროდ მოწაფეები თავის მოვალეობად სთვლიდნენ სახლის პატრონისთვის დანხარებას ბოსტანში მუშაობით, წისქვილში დასაფქვავად სიბინდის ზიდები, ფიჩხის ზიდივით. ნინოშვილი და მისი ამხანაგები საღამოდან შუაღამომდის მეცადინაობდნენ ფიჩხის ცეცხლზე, რადგან სანთელი და ნავთი იმ დროს არ იშოებოდა. ფიჩხს მოწაფეები ზიდავდნენ ოზურგეთის ახლო მდებარე „ლაღმინი“ და **დანველიდან**. ნინოშვილი და მისი ამხანაგები მქაღითა და ლომბოთი იკვებებოდნენ. ნინოშვილს საქონლის ხორცი არ უყვარდა, მხოლოდ უყვარდა ნანადირევი ხორცი, რომელსაც ბიძა მისი უზიდავდა, და თავლოანი მქაღი. ბიძა და თვისი ზამიდა ნინო იმას ძლიერ უყვარდა. ექვსი თვისა იყო, რომ დედა მოუკვდა და დედობრივ მხრუნელობას ამის შემდეგ მას უწევდა მამიდა ნინო (აქედან **ნინოშვილი**) ბინაზე ეგნატე ღარიბულად სცხოვრობდა. მის ქვეშ საგებს შეადგენდა ერთი ჭილოფი, ძველი საბანი და სიმინდის ჩაღაფურქით ვატენილი პატარა მუთაკა. ლეიბი და ბალიში მას არ მოეპოებოდა. ეცვა შალის შარვალი, ძველი ბლუზა და სიცვიის დროს, შავი თხელი, ნახშირი და მრავალ ადგილს დაკერებულ მოკლე პალტო. გძელი სუფთად უკან გადავარცხნილი თმა ეგნატეს სიმპატიურ გამომეტყველებას აძლევდა. ასეთი თმა მისი გვარის თ.თქოს კუთვნილებას შეადგენდა: მის მამას თომას და მის ბიძას ამისთანავე თმა ჰქონდა. იგი მუდამ ჩიფიქრებული დადიოდა: დიმილი ნაკლებად მიეკარებოდა მის სახეს, მის მაღალ შუბლზე აღბეჭდილი იყო საიდუმლო სევდა, რომელმაც თავი იჩინა შემდეგში მის ნაწერებში გლეხთა ტანჯვის დასურთხატების სახით...

მას ჩვეულებად ჰქონდა ჩემი კითხვა... მისი ამხანაგები კი—ნამეტურ სილიბისტრო ჯიბლაძე—ხმა მალღე ჰკითხოლობდნენ, ყვიროდნენ, ხმაურობდნენ. ეგნატე მათ შენიშვანს არ აძლევდა.—იგი მშვიდობის მოყვარე იყო და ამხანაგებთან ჩხუბის და აყალმაყალის ატეხა არ უყვარდა. ეგნატეს ძლიერ უყვარდა წიგნების კითხვა. გაკვეთილების დასწავლის შემდეგ სილ. ჯიბლაძესთან ერთად სხვა კერძო წიგნებს ჰკითხოლობდა... თითობაძეთა დედას ახსოვდა, რომ ეგნატე ერთ რუსულ სურათებთან წიგნს ჰკითხოლობდა წამებულ მეცნიერთა შესახებ.

სასულიერო სასწავლებლის მთავრობა სასტიკად უკრძალავდა „**მანე შინაარსის**“ წიგნების კითხვას. ეგნატე როგორც ჰკითხოლობდა, ისე სწერდა რაღასაც რვეილებში მაგრამ თანაც უფროსხვა ზედამხედველის თვალს. თავის ნაწერებს და წიგნებს მალავდა სამხარეულ ოს კუნძულებსა და კედლებში. თუმცე ბინას უნდაბრძოლი ერთგულებით და მუყაითობით ხშირად ჩხრეკდა სასწავლებლის უფროსი, რომელიც მოხუცებულობის მიუხედავად სხვენ-ზედაც კი აღიოდა, მაგრამ ეგნატეს მაინც ვერა უნახა არა.

ეგნატემ სწავლა დაიწყო 1874 წელსა. მისამხადებელი კლასებისათვის იგი უკვე მომწიფებული აღმოჩნდა და მალე გვიდყვანეს პირველ კლასში. მის წინასწარი მომზადება ჰქონდა მიღებული სოფლის სკოლაში და აგრეთვე ფოთში, სადაც ის ერთს თავისს ნათესავს მისამსახურედ დაუდგა. (იხ. ჯეჯილი“ 1909 წ. № 5. წერილი სილ. თავართქილაძისა). 1877 წლის მაისის თვეში ეგნატე პირველი ხარისხით გადავიდა მესამე კლასში. იგი ყოფილა მუყაითი და ბუჯითი მოწაფე. დანაშაულებათა ჩამდენი მოწაფეების ნუსხაში იგი არსად არაა მოხსენებული... საგანთა შორის მას არ ჰყვარებია გლობა და ბერძნული ენა.

IV

რას წარმოადგენდა მამინდელი ოზურგეთის სასულიერო სასწავლებელი? სასწავლებლის ზედამხედველად იყო დეკანოზი სიმონ ქიქოძე, ძმა ცნობილი ეპისკოპოსის გაბრიელ ქიქოძისა, მის თანაშემწედ იყო—მასწავლებელი ივანე ლიაძე (დღეს გორშია, ცოცხალი, გამგეობის წყევრებდა იყვნენ: მასწავლებელთაგან ცნობილი მაკაბელო ანდრო ბენაშვილი (აწ გარდაცვალებული) და მღვდელთაგან უფიცნი მიმდევარნი—ნიკ. ინწკირველი და რომანოზ დარჩია. იყვნენ ამას გარდა ჩვეულებრივი მასწავლებლებიც. მთელი სასწავლებლის მდგომარეობის შესახებ იმ დროს, როდესაც ეგნატე სწავლობდა, შემოდ ხსენებული რვეიზორი გრაგორივსკი ამბობს შემდეგს: „სასწავლებლის მდგომარეობა ყოვლის მხრით უფარგისია. საგნებს ასწავლიდნენ უმეტესად არა სპეციალისტი მასწავლებლები. მოწაფეთა ცოდნა ყველა საგანში მეტად სუსტია. ამის მიზეზი ისაა, რომ არც მასწავლებლებმა და არც მოწაფეებმა არ იციან რიგანად რუსული ენა. თვით სასწავლებლის ზედამხედველი დეკანოზმა ქიქოძემ სუსტად იცის რუსული ენა და არ იცის რუსული მართლწერა. იმას არც თავისი განვითარებით და არც თავისი შეგნ-

ობთ არ შეუძლია სასწავლებლის ზედამხედველად იყოს. წიგნთ-საცავი არაა. მოწაფეები სახელმძღვანელოების გარდა არაფერს ჰკითხოლობენ. მასწავლებელი მითაფესებულა ზედამხედველის სახლში, რომელიც უზომო ქირას იღებს“ (სას. სასწ. კომიტ. ეურნალი 20 ოქტ, 1879 წ.).

მაგრამ ზოგიერთი მოწაფე მაინც ახერხებდა უცხო წიგნების შოვნას და კითხვას. ამ გარემოებას ხელს უწყობდა 1877—1878 წლ. ოზურგეთში ჯარის დგომა რუსეთის და იმსაღეთის შორის წარმოებული ომის გამო. ქალ. ოზურგეთში იღვა ქართული მილიცია, რომელსაც ჰყავდა ინტელიგენტი ქართველი აფიცრები. მათ შორის მოიპოვებოდა ქართული წიგნები, ქართული გაზეთები და შესაძლოა,—სხვა ხასიათის რუსული წიგნებიც. ამას გარდა ძლიერ აღდგ გაიდგომა გურიაში სწავლების საქმემ, რომელსაც სათავეში ჩაუდგა გამოღვიძებული მასწავლებლობა... წიგნად და ცოდნამ—პირველი ადგილი მიიკუთვნა იმ თვეთვე გურიაში (1872 წლიდან). 1872 წლამდის ოზურგეთის სასულიერო სასწავლებლის მართვა-გამგეობას შინაური ხასიათი ჰქონდა. არ იწერებოდა სასწავლებლის შემოსავალ-გასავალი. ზედამხედველი ფულის მიღებასა და ხარჯვაში ანგარიშს არავის აძლევდა. სასწავლებლის მიბლიოტეკისათვის არავინ ზრუნავდა. კლასებში სიცივე იყო ზამთრობით და წერის დროს მოწაფეებს ხელები ეყინებოდათ. სიცივისაგან გალურჯებული მოწაფეები საცოდავად კანკალობდნენ. კლასებში უსუფთოება იყო. ზედამხედველის თანაშემწე ლიაძე ამ ნაკლებს შეგებოდა. მას მხარს უჭერდა ანდრო ბენაშვილი. (იხ. მისი მოხსენება 29 იანვ. 1878 წლისა). მეორე მოხსენებაში ლიაძე უჩივის დავების უფარვისობას, დარაჯთა გაუკებრობას და სხვა... მაგრამ ამ ორი მოხსენებით ლიაძემ თავისი უფროსი გადაიმტერა... და ამით მის სამსახურს ბოლო მოეღო სასწავლებელში...

ეგნატეს დროს მასწავლებელთა და მოწაფეთა შორის დამოკიდებულება მამაშვილური არ იყო... ამ დამოკიდებულებას უფრო პოლიციური ხასიათი ჰქონდა... გამონაკლისს შეადგენდა ორობოდ მასწავლებელი, თუნდ იგივე ლიაძე და ბენაშვილი, რომელნიც მოწაფეთა გულშემატკივრებად ითვლებოდნენ.

V

1878 წლის 7 მარტს ზედამხედველმა ქიქოძემ ივანე ლიაძემ სამსახურიდან დაითხოვა არა კეთილ სიმედოებისათვის. ასე მოუქცა საუკეთესო პედგოგს, რომელიც მოწაფეებს უყვარდათ, ოზურგეთის სტრაპი... 12 მარტს 1878 წ. მის მაგივრად ზედამხედველის თანამწედ დანიშნა მასწ. სოლომონ შოშიაშვილი, რომელიც ითვლებოდა ზედამხედველის მარჯვენა ხელად... ზედამხედველმა თავიდან მოიშორა ოპოზიციონერი პედგოგი და თანაშემწედ თვისი გამგეონე მასწავლებელი დანიშნა, ამ გარემოებამ გამოიწვია მოწაფეთა მღელვარება, რაც იმანაც გააძლიერა, რომ ქიქოძემ მიშარათა პოლიციურ ზომებს ლიაძის სახელმწიფო ბინიდან გასაძიებლად (მოხსენ. ეპისკ. ვაბრიელისადმი 1878 წლ. 21 მარტს)... 1 აპრილს მოწაფეები კლასში აღარ მივიდნენ

და შეიკრიბნენ ლანგელის მენდორში (ჩრდილოეთით ოზურგეთიდან, ინსპექტორის მოვალეობათა აღმასრულებელი სოლომონ შოშიაშვილი აი რასა სწერს ამ არეულობის შესახებ: „ძებნის შემდეგ აღმოჩნდა, რომ მოწაფეები ტყეში იყვნენ და რისლაც შესაბამისი თათბირი ჰქონდათ. შეკითხვების შემდეგ გამოირკვა, რომ ისინი მთავრობით უკმაყოფილონი არიან. როგორც სჩანდა მათი პასუხებიდან, იგინი ვილაც გარეშე პირის მიერ ჩაგონებული არიან“. შოშიაშვილის მოხსენების მოსმენის შემდეგ 2 აპრილს 1878 წლის მოწაფეთა არეულობის მთავარ მომწყობად ივანე ლიაძე იქმნა დასახელებული. (პედ. საბჭ. შურნ. 1878 წ. 2 აპრ.) ტფილისის სსს. სენინარის გამგეობის მიერ სოლომონ შოშიაშვილმა მადლობა მიიღო ერთგული სამსახურისათვის (სსს. სემ. გამგ. დადგ. 3 ოქტ. 1878 წლ.) და შემდეგ ვადაყვანილ იქმნა სენინარის იკონომოსად.

საქმის გამოძიებით დამტკიცდა რომ მოწაფეები მთავრობის უკმაყოფილონი იყვნენ: ა) დაითხოვა მთავრობამ მოწაფეთათვის კეთილის მსურველი ლიბე (ჩვენება ნიკ. ჯიბუტი-სა) ბ) ზედამხედველი ფლანგვის სასწავლებლის ფულს (აბვილ. არობელიძე), გ) სასწავლებელს ნაკულუღევანებანი აქტო... ამის შესახებ რევიზორსაც მოვახსენეთ (ეგნატე ინგოროყვა).. ეგნატე ინგოროყვა ჩვენების მიხედვით გამოდის ცოცხალი მოსაქმე მოწაფეთა არეულობაში, ერთგვარი მისი ორგანიზატორი. იგი ხშირად ესაუბრებოდა ივანე ლიაძეს უკანასკნელის დათხოვნის შემდეგ. ინგოროყვა დიდად ენდობოდა ივანე ლიაძეს, რასაც ქვემოთ მისი საკუთარი წერილებიდანაც დაინახავთ (ატეოგრაფებიდან).

მოწაფეთა არეულობამ მეტად შეაშფოთა სსს. სასწავლებლის მთავრობა. თვით ზედახედველმა ინება აჯანყებულ მოწაფეებთან მისვლა. მას მოწაფეთა წინაშე სილიბისტრო ჯიბლაძე ქურდი უწოდა. ამ არეულობიდან არ გასულა 1 წელიწადი და კიქოძე სამსახურიდან დათხოვილი იქმნა. ლიბე მთავრობამ მასწავლებლად დასტოვა ოზურგეთშივე, მაგრამ ის იქ აღარ გაჩერებულა: სამხედრო ტაძრის მღვდლად წავიდა (1878 წლიდან).

სასწავლებლის გამგეობამ არეულობაში მთავარ დამნაშავეებად სცნო: სილ. ჯიბლაძე ეგნატე ინგოროყვა და ბარნაბა ჯიჯიყიშვილი. პირველი დატოვებულ იქმნა სასწავლებელში უტენობი მიზეზით *, ხოლო ორი უკანასკნელი კი დათხოვილი იქმნენ სასწავლებლიდან. აი, როგორი მოწმობა უწყალობეს ეგნატე ინგოროყვისა:

„მოწმობა

ამის წარმომდგენი, ოზურგეთის სასულიერო სასწავლებლის მოწაფე ეგნატე ინგოროყვა, ოზურგეთის მაზრის სოფლის ჩოჩხათის გლეხის თომას შვილი—აწ იგი დაბადებულად 19 წლისა ** სასწავლებელში შემოვიდა 1874 წელს ენქენისთეში, ჰქონდა სწავლის დროს ნიქო ძალიან კარგი, ყოფაქცევა საშუალო (2), ხოლო წარმატებისა შემდეგი ნიშნები:

რუსულში—4, ბერძნულში—4, ლათინურში—3, ქართულში—4, კატეხიზმაში—3, საღმრთო ისტორიაში—4, გეოგრაფიაში—4, არითმეტიკაში 4, გალობაში—3, სუფთა წერაში—4, ოზურგეთის სსს. სასწ. ექონალური დადგენილებით 23 ივლისიდან 1978 წლ. იგი, ინგოროყვა დათხოვილი იქმნა სასწავლებლის მესამე კლასიდან არა კეთილ სიამელოებნიათვის...“

მას სწავლა სწყურობდა. სცადა მიემართა გამგეობისთვის სინაზის თხოვნით, და კიდევაც მიმართა, მაგრამ არა გამოვიდა და (პეტ. საბჭ. შურნ. 3 ნოემ. 1878 წლ.)... სიმონ ქიქოძემ არ მიიღებინა იგი სამოქალაქო სასწავლებელშიც. შევიწროებული ეგნატე ადგილობრივ სასამართლოში შევიდა ვადამწერლის თანამდებობაზე და შემდეგ გახდა სოფლის მასწავლებელი...

1879 წლის 19 იანვარს აი რასა სწერს ტფილისში მყოფს ივანე ლიაძეს ეგნატე ინგოროყვა...

„მოვახსენებ ჩემი უბედური მდგომარეობის ამბავს. რევოლუორი გროგორცეკი რომ იყო აქ, მაშინ მისი თხოვნით მიმიღო ვითომ დეკანოზმა **, მაგრამ რა, რომ რევოლუორი წავიდა, მაშინვე უარი მითხრა. მევე საზრდო პური რომ აღარ დამირჩა, მოვიინდომე რამე ჩემ შესაფერ სამსახურში შესვლა, მაგრამ უმოწყობოდ არსად მიმიღეს დეკანოზი დამპირდა კარგი მოწმობის მოცემას, მაგრამ რომ მოვიკითხე დანიშნულ დროზე, გაემზადებინა მოწმობა და ყოფაქცევაში „2“. ამისთანა მოწმობა, თქვენც მოგეხსენებათ, არაფერი მოსახმარი იქნებოდა და არც წამოვიღია. დეკანოზის მოქმედებით არც სამოქალაქო კლასში მიმიღეს. ვითომ ვუფიქრობდი, გავამზადებ პროგრაამს და სემინარიაში შევალ—მეთქი, მაგრამ იმდენი ძეგელი და ახალი მოწაფე ამირებენ ჩვენგან, მოწმობაც რომ მქონდეს, მაშინაც არ მიმიღებენ, არა თუ უმოწყობოდ. ასე ამნაირად ყოველ მხრით გზა დახშული და იმედ გამტყუნებული დავრჩი, დეკანოზს და მასთან ერთსულად შექმნილს ინსპექტორს (შოშიევს) სწავლა იმ პროგრამით მიპყავდათ, რომელიც გოტენტოტმა იქადაგა მადავასკარის კუნძულზე. მოწაფეები ისეთს მონობის ქვეშ ჰყავს, ღმერთად ლოცულობენ ის მოწაფეები, ამ ოთხი თვის წინდ რომ უკანასკნელი სიტყვით ლანძღავდენ **, მის კვალს ლოცულობენ... და ყოველივე მის ნათქვამ სიტყვებზე: „ამინ“ დაძაძიანი. ის მოწაფენი, რომელნიც აქამდე ყოველ საქმეში მხრებში მყავდა შემდგარი, ახლა იმდენზე შეაშინა დეკანოზმა, რომ ჩემს ბედკარულთაზე დამცინიან და შანს მიგებენ.

საწყალი და უსამართლო დროით დაჩაგრული ეგნატე ინგოროყვა“.

მეორე წერილს აზის 27 მარტის 1879 წლის თარიღი მიწერილია იმავე ივანე ლიაძისადმი.

„უბედური ჩემი მდგომარეობა, რომელშიაც ჩამსვა მე. ოზურგეთის უსამართლობამ, მაძლევს გაბედულობას, რომ გაწუხებთ ხშირ ხშირად ჩემი ამბის მოხსენებით... მე რომ

კლასიდან გამოირიცხეს, ბევრი ვეცადე ხან ერთის და ხან მეორე ადგილის საშოგრაად, სამოქალაქო კლასში შესვლა და სხვა... მაგრამ ყველგან დეკანოზის საქმობით უარი მიიხრეს. ბოლოს სულითა და გულით დამეცი და ვეღარ გავიკვლიე რანაირად მოქვეყნულიყვი. „ზოგიერთების რჩევით ვცდილობ მეოთხე კლასის პროგრამის გარეშეს ამ კლასის მოწაფეებთან, მეტადრე სიღბისტრო ჯიბლაძესთან. მაგრამ რაკი ეს შეიტყო დეკანოზმა და მისმა სულის დგამა—ინსპექტორმა, თქვენს მტერს მიადგა იმისთანა შიში, როგორიც იმათ მეოთხე კლასიანებს მიაცყენეს. გაჩნდა ჩვეულებრივი მოწაფეების მოწოდება... გამოკითხვა... რომელ მოწაფესთან დაიხანებეთ ინგოროყვა წიგნს კითხულობდით, მეოთხელებს აღუთქვეს: თუ იგინი შემდეგში დაიწყებდენ (ჩემთან) სიარულს, იმევე წამში გაირიცხებოდენ სასწავლებლიდან... გამოირიცხვას ვილა ჩივის, სიმბირში დაპირდენ გაგზავნას. აბა, მოგეხსენებათ, ამის შემდეგ წიგნის კი არა, ლაპარაკსაც ვერ გაბედავენ ჩემთან საწყალი გულგანთქილები. დეკანოზს და ინსპექტორსაც დღეში ხუთ-ხუთი ჰყავთ მოსამხადებელი კლასის მოწაფეები და ელამარაკებიან თვლი მიეცითო და, თუ დაინახათ, რომ ინგოროყვა ეინმე მოწაფესთან ლაპარაკობდესო, იმ წამსვე მოგვაშურეთ და გვიოხარით ჩვენაო, იმას პოლიციის პრისტაუს დაეაქერინებთო. მე ახლა თოთიბაძისას ვდევარ და რა ვიცი ვაგლას იმას ამისთვის აყენებენ, ვინ ივის ეუბნებინას: გამოავლევო, თორემ პასუხში მიგეცმთო. დიდ შიშში არის, მაგრამ რა ქნას, ვეცდები და ვერ გამავლო. დეკანოზს ახლა ერთი ინგოროყვა კი არ ვგონივარ, რამდენიმე.. ამბობენ, ექსარხოსი მოდისო *) ოზურგეთში. თუ დასტურ ჩამოვიდა, ერთს იმსაც შევიხეყვები და იმისთანაც თუ არაფერი გამოვიდა, მაშინ სიცოცხლეს დავეშვიდობები და საუკუნოდ ხელს ჩამოვართმევ—ანდრი ბენაევა ორი წერილი გამომიგზავნა და მირჩევს, რომ არ დავეცე სულით და გულით“ ეგნატე ინგოროყვა **“.

ამ წერილებიდან ცხადად სჩანს, რომ ეგნატე ინგოროყვის სასწავლებლიდან დათხოვნის შემდეგ ყოვლის მხრით ხელს უცარავს მისი ყოფილი ზედამხედველი და მისი თანამგმწე... „ოზურგეთის უსამართლობით“ მას ისე მოგზარდა სიცოცხლე, რომ ამირობდა თავის შოკვლას... ამ უსამართლობამ შეასვა ჭაბუკს ეგნატეს ცხოვრების სიდუხჭირის შხამით საესე ფილა და დააყენა ეკლოვან გზაზე. აი სადა დასაწყისი, შესვალაი მისი სულიერი ტრაგედისა, რომელიც, რაკ დრო გადიოდა, უძლიერდებოდა სოციალური უსამართლოებით გულ გამოროტებულს მწერალს.

ილია ფერაძე.

*) იმ დროს ექსარხოსად იყო ვესევი, რომელიც დაითხოვეს რომანიულ ნიადაგზე. (საყვარლებო ფული გაუფლანგა).

**) ორივე წერილი, რომელნიც გამოვიგზავნა ქანატეს ყოფილმა ამბროდელმა, მღვდ. ივანე ლიაძემ, გადაეცემა სახელმწიფო გამოცემლობას.

*) ერთს მიზეზად ისი. ჯიბლაძემ კიდევ სცემა (ქალიდანქ).

**) თუ 1878 წელს, როდესაც ეგნატე დაითხოვეს სასწავლებლიდან, იგი 19 წლის იყო, მაშ 1859 წელს დაბადებულა.

*) გროგორცეკი რევიზია მოახდინა 1878 წელს შევლოდოში.

**) ივლისისმება ზედამხედველი კიქოძე.

უპტონ სინკლერი

(ბიოგრაფია)

უპტონ სინკლერის საქართველოში ძლიერ ცოტანი იცნობენ. ჩვენი მუშათა კლასი მას თითქმის სრულიად არ იცნობს.

ეს, უმთავრესად იმის ბრალია, რომ ჩვენმა სახელმწიფო გამომცემლობამ დღემდისაც ვერ შექმნა მუშური ბიბლიოთეკა. გარდა იორი სამი წიგნისა (წითელი ვარსკვლავი, რენენერი მენენი და სხვა) ქართულ ენაზე არ მოიპოვება არც ერთი თანამედროვე მუშისათვის საინტერესო, სოციალუო თემზე დაწერილი ბელეტრისტული ნაწარმოები.

ჩვენ ვიცით თუ რაოდენ განსაზღვრულია სახელგანთის საშვალეებში და ზემოთმოყვანილ საყვედურის მხოლოდ იმიტომ ვაპბობთ, რომ მომავალში მინც გამოსწოიდეს ეს ნაკლი.

რუსეთში კი უპტონ სინკლერი მუშათმ კლასის საყვარელი მწერალი შეიქმნა. მისი წიგნები ასიათასობით ვრცელდება იქ და ამ წიგნების მკითხველთა დიდ უმრავლესობის მუშები შეადგენენ.

რით აიხსნება უ. სინკლერისადმი ასეთია დიდი სიყვარული?

იმიტ, რომ ის არის მწერალი სოციალისტი, კაპიტალისტების მტერი, მუშების მეგობარი.

ჯექ ლონდონთან ერთად, რომელსაც ამერიკელ მაქსიმ გორკის უწოდებენ, უპტონ სინკლერის თვალსაჩინო ადგილი უჭირავს ამერიკის თანამედროვე ლიტერატურაში. მის რომანებს გაცტაცებით კითხულობენ ყველგან, სადაც ცხოვრობს, იტანჯება და იბრძვის მუშათა კლასი.

თავისი ლიტერატურული მოღვაწეობა სინკლერმა დაიწყო უბრალო რეპორტიორათ.

ამ შრომით ის დიდხანს პოულობდა ლუკმა-პურს და ამავე დროს სწერდა პატარა მოთხრობებს, რომლებსაც არავინ არ უშეკვდავდა.

სინკლერს მოგებრდა ეს. მან განიზრახა დაეწერა დიდი რომანი. ამ მიზნის განსახორციელებლათ ის უბრალო მუშათ შევიდა ჩიკაგოს ცნობილი სსაკლაოებზე, რომლებიც ხორციის კონსერვებს აწვდიან მსოფლიოს. აქ მან დასწერა თავისი პირველი რომანი „კაობი“, რომელმაც დიდი აურ-ხაური გამოიწვია.

ამ რომანში სინკლერმა აღწერა თუ როგორ ცხოვრობენ ამ სსაკლავის მუშები და როგორ მიდიდრდებიან „ხორციის მეკეები“.

წიგნი სავსე იყო ისეთი საშინელი ბრალეებებით კაპიტალისტების წინააღმდეგ, რომ ბურჟუაზიულმა ვაზეთებმა ასტეხეს განგაში: „ეს შეუძლებელია, ეს ტყუილია“!

დაინიშნა კომისია, რომელმაც დაადასტურა სინკლერის ყველა ბრალეებები:

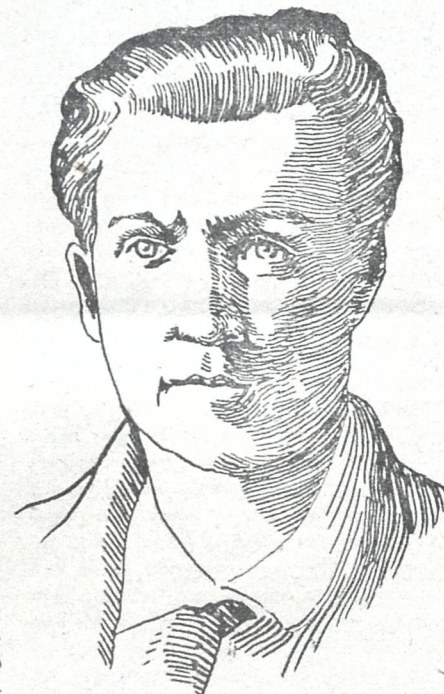
მუშების საშინელი ექპლოატაცია, შხამიანი ხორცი კონსერვებში და მათში—ადამიანის ხორციის ნაგლეჯები.

როცა ამის შემდეგ სინკლერმა დასწერა ახალი რომანი „დიდი თეთრი გზა, რომელშიც აწერილია მილიარდერების ცხოვრება (ამ ცხოვრების შესასწავლად მან რამდენიმე თვე დაჰყო მსახურათ ერთ ასეთ მილიარდერთან),

ვაზეთებში გამართეს ყვირილი, რომ ის „უხნეო და საშიში ადამიანია“.

თავისი მესავე რომანისათვის—„მეფენახშირი“*) სინკლერი უკვე ვეღარ პოულობს გამოცემელს. რომანის დაბეჭდვაზე უარს ამბობენ.

მაშინ სინკლერი იძულებული გახდა ეს რომანი კალიფორნიის ერთ მიყრუებულ ქალაქში გამოეცა. რომანი დაბეჭდა საშენელ, სახვევ ქალაღზე, მაგრამ მან მინც აახაურა პრესა და საზოგადოებრივი აზრი. მთელი გამოცემა ერთბაშად გაიყიდა, მრავალ ენაზე ვადი-თარგმა, ყველგან გაცტაცებით და აღტაცებით კითხულობდენ, მაგრამ ამერიკაში არც ერთმა ბურჟუაზიულმა ვაზეთმა მის შესახებ ხმა არ ამოაოო.

უპტონ სინკლერი

მაგრამ. ვინიდან სინკლერის რომანები მინც იბეჭდებოდა და ფართათ ვრცელდებოდა მეტი დუმილი შეუძლებელი იყო.

ბურჟუაზიული პრესა ალაპარაკდა. მაგრამ როგორ?

სინკლერზე სწერდენ, რომ ის გარყენილია, სულელია და სხვა. დაიწყეს ლაპარაკი რომ ის „საშიშოა საზოგადოებისათვის“ და ამ საბუთით უარს ეუზნეოდენ მას ლეკციებისათვის შენობის დათმობაზე. და ბოლოს კიდევ დაატყუაღეს (**)

*) არის რუსული ენაზე. საინტერესოა ყველასათვის, ვისაც უნდა გაიცნოს თუ რას წარმოადგენს ბურჟუაზიული პრესა.

**) სინკლერის დატუსაღების გამო მუშათა დახმარების საერთაშორისო კომიტეტმა (შესწავლოკი, კლარა ცეტკინ, ვილი მიუნტეაგერ, ანატოლ ფრანს ანდრესენ ნესტე) შემდგომ დაიწყო ვაუზგანა შეერთებული შტატებში.

ვაზეთების ეს ისინი, მისი ფარისევლობა, ლაქობა დოლარის წინაშე, აწერილი აქვს სინკლერს წიგნში „სლიენძის მარკა“) ეს წიგნი სინკლერმა თითქმის არალეგალურად გამოეცა.

როგორ ებრძვიან კაპიტალისტები მუშებს ამერიკაში აღწერილი აქვს სინკლერს რომანში „ასი პროცენტი“, რომელიც თარგმნილი არის რუსულათ.

ვიქტორ ჰიუგომ სთქვა, რომ „მდიდრების სამოთხე ამენებული არის ღარიბების ჯოჯოხეთზე“-ო.

ამ სიტყვების სიმართლეს სინკლერი ყოველდღე ხელავს „დემოკრატიულ“ ამერიკაში თანამედროვე კაპიტალისტური წყობილების მიერ მუშებისათვის შექმნილი ჯოჯოხეთის აწერილი აქვს სინკლერს ოთხმოქმედებთან პიესაში „ჯოჯოხეთი“.

ამ ჯოჯოხეთის აღწერას, კაპიტალისტური წყობილების სიმხეცის, ველურობის, ვაუზა-ძლოობის აღწერას მიუძღვნა უპტონ სინკლერმა თავისი მალად ნიჭი.

გიგლი ოგრაფი

უ. სინკლერის „ამერიკელი ბიჩუ ვ კები“

გამომცემლობა „პეტროგრაღ“ 1923 წ.

ამერიკის შესახებ ჩვეულებრივათ ასე სწერდენ რევოლუციის წინა წლებში ბურჟუაზიული-ლიბერალურ თუ დემოკრატიულ ვაზეთებში: „ატლანტიული რესპუბლიკა“... დი-წყებოდა ამ ზღაპრული ქვეყნის ქება-დიდება: მს სართულიანი სახლები, ხიდები, ელექტრონი, რადიო, უზურმაზარი გემები და სხვა, რაც ამერიკის ცხოვრების გარეგან მხარეს შეადგენს.

ასე იწყებოდა თითოეული წერილი ამერიკის შესახებ რევოლუციადი.

დღესაც ბევრი ფიქრობს, რომ ამერიკა თითოეუ სამოთხეა მუშებისთვის. იქ არის მალალი შრომის ხელფასი, მუშას და ბურჟუას ტანსაცემელი ვერ გამაარჩევ და სხვა.

უპტონ სინკლერმა გამოააშკარავა ამ სამოთხის სინამდვილე. მან ნილაბე მოხანა ამერიკულ „დემოკრატიას“ და მის უკან გამოჩნდა კაპიტალის საშინელი სახე. მან დაანახვა მსოფლიოს ყველა მშრომელთ თუ რა არის ამერიკის ნაქები დემოკრატია, მისი „თავისუფალი“ პრესა, მისი „პაკიფისტი“ მილიარდები და სხვა.

ამერიკული „სამოთხე“ „ჯოჯოხეთიდან“ გამოჩნდა (ასეთი სახელწოდება აქვს სინკლერის ერთ რომანს).

ბის პრეზიდენტ გარდინგს: „აღგავშოთა ჩვენი კომიტეტის წევრის უპტონ სინკლერის დატუსაღებამ. ვაუზადებთ პროტესტს და მოვიითხოვთ მის დაუყოვნებლივ განთავისუფლებას“.

მსულათ კომიტეტმა თვით უ. სინკლერისაგან შემდგომ დეგმა მი ლო: „ნუ სწუხდებით. ჩვეულებრივ მოვლენაა ამერიკაში“.

*) არის რუსული ენაზე. საინტერესოა ყველასათვის, ვისაც სურს გაიცნოს თუ რას წარმოადგენს ბურჟუაზიული პრესა.

და შეიკრიბნენ ღანველის მინდორში (ჩრდილოეთით ოზურგეთიდან, ინსპექტორის მოვალეობათა აღმასრულებელი სოლომონ შოშიაშვილი აი რასა სწერის ამ არეულობის შესახებ: „ძებნის შემდეგ აღმოჩნდა, რომ მოწაფეები ტყეში იყვნენ და რისღაც შესახებ თათბირი ჰქონდათ. შევითხვების შემდეგ გამოიკვია, რომ ისინი მთავრობით უკმაყოფილონი არიან. როგორც სჩანდა მათი პასუხებიდან, ივანე ვილაც გარეშე პირის მიერ ჩაგონებულნი არიან“. შოშიაშვილის მოხსენებების მოსმენის შემდეგ 2 აპრილს 1878 წლის მოწაფეთა არეულობის მთავარ მომწივრად ივანე ლიაძე იქმნა დასახელბული. (პედ. საბჭ. აქტ. 1878 წ. 2 აპრ.) ტფილისის სას. სემინარიის გამგეობის მიერ სოლომონ შოშიაშვილმა მადლობა მიიღო ერთგული სამსახურისათვის (სას. სემ. დადგ. დადგ. 3 ოქტ. 1878 წლ.) და შემდეგ გადაყვანილ იქმნა სემინარიის იკონომოსად.

საქმის გამოძიებით დამტკიცდა რომ მოწაფეები მთავრობის უკმაყოფილონი იყვნენ: ა) დაითხოვა მთავრობამ მოწაფეთათვის კეთილის მსურველი ლიაძე (ჩვენგან ნიკ. ჯიბუტი-სა) ბ) ზედამხედველი ფლანგავს სასწავლებლის ფულს (აბვილ. არაბელიძე), გ) სასწავლებელს ნაკულუღეანებანი აქეთ... ამის შესახებ რევიზორსაც მოვახსენეთ (ეგნატე ინგოროყვა).. ეგნატე ინგოროყვა ჩვენების მიხედვით გამოდის ერთგული მოსაქმე მოწაფეთა არეულობაში, ერთგვარი მისი ორგანიზატორი. იგი ხშირად ესაუბრებოდა ივანე ლიაძეს უკანასკნელის დათხოვნის შემდეგ. ინგოროყვა ღიღად ენდობოდა ივანე ლიაძეს, რასაც ქვემოლ მისი საკუთარი წერილებიდანაც დავინახავთ (ავტოგრაფებიდან).

მოწაფეთა არეულობამ მეტად შეაშფოთა სას. სასწავლებლის მთავრობა. თვით ზედამხედველმა ინება აჯანყებულ მოწაფეებთან მისვლა. მას მოწაფეთა წინაშე სილიბისტრო ჯიბლაძემ ქურდი უწოდა. ამ არეულობიდან არ გასულა 1 წელიწადი და ქიქოძე სამსახურიდან დათხოვნილ იქმნა. ლიაძე მთავრობამ მსწავლელად დასტოვა ოზურგეთშივე, მაგრამ ის იქ აღარ გაჩერებულა: სამხედრო ტაძრის მღვდლად წავიდა (1878 წლიდან).

სასწავლებლის გამგეობამ არეულობაში მთავარ დამნაშავეებად სცნო: სილ. ჯიბლაძე ეგნატე ინგოროყვა და ბარნაბა ჯიჯვიანი. პირველი დატოვბულ იქმნა სასწავლებელში უცნობი მიზეზით*), ხოლო ორი უკანასკნელი კი დათხოვნილ იქნენ სასწავლებელიდან. აი, როგორი მოწმობა უწყალობებს ეგნატე ინგოროყვას:

„მოწმობა
ამის წარმომდგენი, ოზურგეთის სასულიერო სასწავლებლის მოწაფე ეგნატე ინგოროყვა, ოზურგეთის მზრის სოფლის ჩოჩხათის გლეხის თომას შვილი—აწ იგი დაბადებულად 19 წლისა***) სასწავლებელში შემოვიდა 1874 წელსა ენკენისთევში, ჰქონდა საწავლის დროს ნიჭი ძალიან კარგი, ყოფიქცევა საშუალო (2), ხოლო წარმატების შემდეგი ნიშნები:

*) ერთს მამებლარის სილ. ჯიბლაძემ კიდევ სცემა (ქალბლანძვ.).
**) თუ 1878 წელს, როდესაც ეგნატე დათხოვეს სასწავლებლიდან, იგი 19 წლის იყო, მაშ 1859 წელს დაბადებულია.

რუსულში—4, ბერძნულში—4, ლათინურში—3, ქართულში—4, კატეხიზაში—3, საღმრთო ისტორიაში—4, გეოგრაფიაში—4, არითმეტიკაში 4, ვალობაში—3, სუფთა წერაში—4, ოზურგეთის სას. სასწ. უკონალონი დადგენილებით 23 ივლისიდან 1978 წლ. იგი, ინგოროყვა დათხოვნილ იქმნა სასწავლებლის მესამე კლასიდან არა კეთილ საიმედოებისათვის...“

მას სწავლა სწყურია. სცადა მიემართა გამგეობისთვის სინანულის თხოვნით, და კიდევაც მიმართა, მაგრამ არა გამოვიდა რა (პედტ. საბჭ. აქტ. 3 ნოემ: 1878 წლ.)... სიმონ ქიქოძემ არ მიიღებინა იგი სამოქალაქო სასწავლებელშიც. შევიწროებული ეგნატე ადგილობრივ სასამართლოში შევიდა ვადამწერლის თანამდებობაზე და შემდეგ გახდა სოფლის მსწავლბელი...

1879 წლის 19 იანვარს აი რასა სწერის ტფილისში მყოფს ივანე ლიაძეს ეგნატე ინგოროყვა...

„მოვახსენებ ჩემი უბედური მდგომარეობის ამბავს. რევოლუორი გრიგორევიცი რომ იყო აქ, მაშინ მისი თხოვნით მიმიღო ვითომ დეკანოზმა**), მაგრამ რა, რომ რევოლუორი წავიდა, მაშინვე უარი მითხრა. მეერ საზრდო პური რომ აღარ დამირჩია, მოვიტვირთე რამე ჩემ შესაფერ სამსახურში შესვლა, მაგრამ უმოწმობოდ არსად მიმიღეს დეკანოზი დამპირდა კარგი მოწმობის მოკვება, მაგრამ რომ მოვიკითხე დანიშნულ დროზე, გაემზადებია მოწმობა და ყოფიქცევაში „2“. ამისთანა მოწმობა, თქვენც მოგვხსენებთ, არაფერი მოსახმარი იქნებოდა და არც წამომიღია. დეკანოზის მოქმედებით არც სამოქალაქო კლასში მიმიღეს. ვითომ ვფიქრობდი, გაემაზადებ პროგრაზის და სემინარიამ შეგაძლ-მეთი, მაგრამ იმდენი ძვილი დროზე, გაემზადებია აპირებენ ჩვენგან, მოწმობაც რომ მქონდეს, მაშინაც არ მიმიღებენ, არა თუ უმოწმობოდ. ასე ამნარიად ყოველ მხრით გზა დახშული და იმედ გამტყუნებული დავჩი, დეკანოზს და მასთან ერთსულად შექმნილს ინსპექტორს (შოშიევი) სწავლა იმ პროგრამით მიჰყავდათ, რომელიც გოტრეტოტმა იქცადაგა მადავასკარის კუნძულზე. მოწაფეები ისეთს მონობის ქვეშ ჰყავს, ღმერთად ლოცულობენ ის მოწაფეები, ამ თხზი თვის წინად რომ უკანასკნელი სიტყვით ლანდალდენ**), მის კვალს ლოცულობენ... და ყოველივე მის ნათქვამ სიტყვებზე: „ამინ“ დასძახიან. ის მოწაფენი, რომელნიც აქამდე ყოველ საქმეში მხრებში მყავდა შემდგარი, ახლა იმდენზე შეაშინა დეკანოზმა, რომ ჩემს ბედკრულობაზე დამცინიან და შანს მიგებენ.

საწყალი და უსამართლო დროით დაჩაბრული ეგნატე ინგოროყვა“.

მეორე წერილს აზის 27 მარტის 1879 წლის თარიღი მიწერილია იმავე ივანე ლიაძისადმი.
„უბედური ჩემი მდგომარეობა, რომელშიაც ჩამსვა მე. ოზურგეთის უსამართლობამ, მძალევეს გაბედულობას, რომ გაწუხებთ ხშირ-ხშირად ჩემი ამბის მიხსენებით... მე რომ

*) გრიგორევიციმ რევოზია მოახდინა 1878 წელს შემოღობაზე.
**) იგულისხმება ზედამხედველი ქიქოძე.

კლასიდან გამომრიცხეს, მეერი ვეცადე ხან ერთის და ხან მეორე ადგილის საშოვარად, სამოქალაქო კლასში შესვლაც და სხვა... მაგრამ ყველგან დეკანოზის საქმობით უარი მითხრეს. ბოლოს სულითა და გულით დავცივი და ველარ გავიკვლიე რანაწვად მოვქცეულიყავი. ზოგიერთების რჩევით ვცილილბ მეოთხე კლასის პროგრამის გარებას ამ კლასის მოწაფეებთან, მეტადრე სილიბისტრო ჯიბლაძესთან. მაგრამ რაკი ეს შეიტყო დეკანოზმა და მისმა სულს გდამა—ინსპექტორმა, თქვენს მტერს მიადგა იმისთანა შიში, როგორიც იმით მეოთხე კლასიანებს მიიყენეს. გაჩნდა ჩვეულებრივი მოწაფების მოწოდება... გამოკითხვა... რომელ მოწაფესთან დანახებთო ინგოროყვა წიგნს კითხულობდა, მეთოხვლებს ალუთქვეს: თუ ივანი შემდგენი დაიწყებდენ (ჩემთან) სიარულს, იმავე წაში გაირიცხებოდენ სასწავლებლიდან. გამორიცხვას ვილა ჩივის, სიმბირში დაპირდენ გავხავანას. აბა, მოგვხსენებთ, ამის შემდეგ წიგნის კი არა, ლაპარაკსაც ვერ გაბედავენ ჩემთან საწყალი ვულგარბეტილები. დეკანოზს და ინსპექტორსაც დღემში ხუთ-ხუთი ჰყავთ მიმსახვებელი კლასის მოწაფეები და ელამარაკებიან თვალი მიეციეთ და, თუ დაინახათ, რომ ინგოროყვა ვინმე მოწაფესთან ლაპარაკობდესო, იმ წამსვე მოგვაშურეთ და გვითხარით ჩვენაო, იმას პოლიციის პრისტაქს დავაქერილებთო. მე ახლა თოთბიბისას ვდგავარ და რა ვილა ვადალბ იმას იმისთვის აუცხებენ, ვინ იცის ეუბნებიან: გამოავდეთო, თორემ პასუხში მიტყვითო. დიდ შიშში არის, მაგრამ რა ქნას, ვეცდები და ვერ გამავლო. დეკანოზს ახლა ერთი ინგოროყვა კი არ გვრინივარ, რამდენიმე.. ამბობენ, ექსარხოის მოდისო*) ოზურგეთში. თუ დასტურ ჩამოვიდა, ერთს იმასაც შევეცხეყუბი იმას იმისთანაო თუ არაფერი გამოვიდა, მაშინ სიცოცხლეს დავმწევიღებები და საუკუნოდ ხელს ჩამოვართმევე ანდრეი ბენაეგმა ორი წერილი გამომიგზავნა და მიჩჩევეს, რომ არ დავცეცე სულით და გულით“ ეგნატე ინგოროყვა***)“.

ამ წერილებიდან ცხადად სჩანს, რომ ეგნატე ინგოროყვას სასწავლებლიდან დათხოვნის შემდეგ ყოვლის მხრით ხელს უკარავს მისი ყოფილი ზედამხედველი და მისი თანამშემწე... „ოზურგეთის უსამართლობით“ მას ისე მობერდა სიცოცხლე, რომ აპირობდა თავის შოკვლას... ამ უსამართლობამ შეასვა ქაბუტეს ეგნატეს ცხოვრების სიღუტკირის შხამით სასეე ფილად და დაყენა ეკლოვან გზაზე. აი სადა დასაწყისი, შესავალი მისი სულიერი ტრაგედისა, რომელიც, რაც დრო გადიოდა, უძლიერდებოდა სოცილაური უსამართლოებით გულ გაბოროტებულს მწერალს.

ილია ფერაძე.

*) იმ დროს ექსარხოსად იყო ვესვი, რომელიც დაითხოვეს რომანიულ ნიადაგზე. (საყვარულბა ფული გაუფლანგა).
**) ოროვე წერილი, რომელიც გამოვიგზავნას ქნატეს ყოფილმა ამბროდებმა, მდვდ. ივანე ლიაძემ, გადავიცი სახელმწიფო გამომცემლობას.

უპტონ სინკლერი

(ბიოგრაფია)

უპტონ სინკლერის საქართველოში ძლიერ ცოტანი იცნობენ. ჩვენი მუშათა კლასი მას თითქმის სრულიად არ იცნობს.

ეს, უმთავრესად იმის ბრალია, რომ ჩვენმა სახელმწიფო გამომცემლობამ დღემდისაც ვერ შექმნა მუშური ბიბლიოთეკა. გარდა ირი სამი წიგნისა (წითელი ვარსკვლავი, ჩნეუნერი მენნი და სხვა) ქართულ ენაზე არ მოიპოვება არც ერთი თანამედროვე მუშისათვის საინტერესო, სოციალუო თემაზე დაწერილი ბელეტრისტული ნაწარმოები.

ჩვენ ვიცით თუ როდენ განსაზღვრულია სახელგანთის საშვალეები და ზემოთმოყვანილ საყუდურს მხოლოდ იმით ვაშობობთ, რომ მომავალში მინც გამოსწოდეტს ეს ნაკლი.

რუსეთში კი უპტონ სინკლერი მუშათმ კლასის საყვარელი მწერალი შეიქმნა. მისი წიგნები ასიათასობით ვრცელდება იქ და ამ წიგნების მკითხველთა დიდ უმრავლესობის მუშები შეადგენენ.

რით აიხსნება უ. სინკლერისადმი ასეთია დიდი სიყვარული?

იმიო, რომ ის არის მწერალი სოციალისტი, კაპიტალისტების მტერი, მუშების მეგობარი.

ჯეკ ლონდონთან ერთად, რომელსაც ამერიკელ მაქსიმ გორკის უწოდებენ, უპტონ სინკლერის თვალსაჩინო ადგილი უქარავს ამერიკის თანამედროვე ლიტერატურაში. მის რომანებს გატაკებით კითხულობენ ყველგან, სადაც ცხოვრობს, იტარება და იბრძვის მუშათა კლასი.

თავისი ლიტერატურული მოღვაწეობა სინკლერმა დაიწყო უბრალო რეპორტიორათ.

ამ შრომით ის დიდხანს პოულობდა ლუბა-პურს და ამევე დროს სწერდა პატარა მოთხრობებს, რომლებსაც არავინ არ უბეჭდავდა.

სინკლერს მომეზრდა ეს. მან განიზრახა დაეწერა დიდი რომანი. ამ მიზნის განსახორციელებლათ ის უბრალო მუშათ შევიდა ჩიკაგოს ცნობილი სასაკლაოებზე, რომლებიც ხორციის კონსერვებს აწვდიან მსოფლიოს. აქ მან დასწერა თავისი პიოველი რომანი „ქაობი“, რომელმაც დიდი აურ-ზაური გამოიწვია.

ამ რომანში სინკლერმა აღწერა თუ როგორ ცხოვრობენ ამ სასაკლაოს მუშები და როგორ მდიდრდებიან ხორციის მეყვეები.

წიგნი სავსე იყო ისეთი საშინელი ბრალეებებით კაპიტალისტების წინააღმდეგ, რომ ბურჟუაზიულმა გაზეთებმა ასტუხეს განგაში: „ეს შეუძლებელია, ეს ტყულია“!

დაინიშნა კომისია, რომელმაც დაადასტურა სინკლერის ყველა ბრალეებები:

მუშების საშინელი ჩქპლოტაცია, შხამიანი ხორცი კონსერვებში და მათში—ადამიანის ხორციის ნაგლეჯებიც.

როცა ამის შემდეგ სინკლერმა დასწერა ახალი რომანი „დიდი თეთრი გზა, რომელშიც აწერილია მილიარდების ცხოვრება (ამ ცხოვრების შესასწავლად მან რამდენიმე თვე დაპყო მსახურათ ერთ ასეთ მილიარდერთან),

გაზეთებში გამართეს ყვირილი, რომ ის „უზნეო და საშიში ადამიანია“.

თავისი მესავე რომანისათვის—„მეფენახშირი“*) სინკლერი უკე ვეღარ პოულობს გამოცემელს. რომანის დაბეჭდვაზე უარს ამბობენ.

მაშინ სინკლერი იძულებული გახდა ეს რომანი კალიფორნიის ერთ მიყრუებულ ქალაქში გამოეცა. რომანი დაბეჭდა საშნელ, სახევე ქალაღზე, მაგრამ მან მინც აახაურა პრესა და საზოგადოებრივი აზრი. მთელი გამოცემა ერთბაშად გაიყიდა, მრავალ ენაზე გადაითარგმა, ყველგან გატაკებით და ლტაკებით კითხულობდენ, მაგრამ ამერიკაში არც ერთმა ბურჟუაზიულმა გაზეთმა მის შესახებ ხმა არ ამოაღო.

უპტონ სინკლერი

მაგრამ. ვინიდან სინკლერის რომანები მინც იბეჭდებოდა და ფართათ ვრცელდებოდა მეტი დუმილი შეუძლებელი იყო.

ბურჟუაზიული პრესა ალაპარაკდა. მაგრამ როგორ?

სინკლერზე სწერდენ, რომ ის გარყვნილია, სულელია და სხვა. დაიწყეს ლაპარაკი რომ ის „საშიშოა საზოგადოებისათვის“ და ამ საბუთით უარს ეუზნეოდენ მას ლეკციებისათვის შენობის დათმობაზე. და ბოლოს კიდევ დაატესადენ **)

*) არის რუსული ენაზე. საინტერესოა ყველასათვის, ვისაც უნდა გაიცილოს თუ რას წარმოადგენს ბურჟუაზიული პრესა.

**) სინკლერის დატუსაღების გამო მუშათა დახმარების საერთაშორისო კომიტეტმა (მსჯერგორკი, კლარა ცეტკინი, ევლიი მიუნცტენბერ, ანატოლ ფრანს ინდერენ ნესკე) შემღვი დებუმა გაუზგანა შეერთებული შტატებში.

გაზეთების ეს ისინი, მისი ფარისეგლობა, ლაქიობა დოღარის წინაშე, აწერილი აქეს სინკლერს წიგნში „სილინდის მარკა“) ეს წიგნი სინკლერმა თითქმის არალეგალურად გამოსცა.

როგორ ებრძვიან კაპიტალისტები მუშებს ამერიკაში აღწერილი აქეს სინკლერს რომანში „ასი პროცენტი“, რომელიც თარგმნილი არის რუსულათ.

ვიქტორ ჰიუგომ სთქვა, რომ „მდიდრების სამოთხე აშენებული არის ღარიბების ჯოჯოხეთზე“-ო.

ამ სიტყვების სიმართლეს სინკლერი ყოველდღე ხედაკს „დემოკრატიულ“ ამერიკაში თანამედროვე კაპიტალისტური წყობილების მიერ მუშებისათვის შექმნილი ჯოჯოხეთის აწერილი აქეს სინკლერს ოთხმოქმედებთან პიესაში „ჯოჯოხეთი“.

ამ ჯოჯოხეთის აღწერას, კაპიტალისტური წყობილების სიხეცის, ველურობის, გაუხადრობის აღწერას მიუძღვნა უპტონ სინკლერმა თავისი მალაღი ნიქო.

ზიგლ(ოზრანია

უ. სინკლერის „ამერიკელიბრე ვ კები“ გამომცემლობა „პეტროგრაღ“ 1923 წ.

ამერიკის შესახებ ჩვეულებრივათ ასე სწერდენ რევოლიუციის წინა წლებში ბურჟუაზიული-ლიბერალურ თუ დემოკრატიულ გაზეთებში: „ატლანტიული რესპუბლიკა“. დაიწყებოდა ამ ზღაპრული ქვეყნის ქება-დიდება: 80 სართულიანი სახლები, ხიდები, ელექტრონი, რადიო, უზურმაზარი გემები და სხვა, რაც ამერიკის ცხოვრების გარეგან მხარეს შეადგენს.

ასე იწყებოდა თითოეული წერილი ამერიკის შესახებ რევოლიუციისადმი.

დღესაც ბევრი ფიქრობს, რომ ამერიკა თითოქო სამოთხეა მუშებისთვის. იქ არის მალაღი შრომის ხელფასი, მუშას და ბურჟუას ტანსაცემელით ვერ გამაარჩევ და სხვა.

უპტონ სინკლერმა გამოააშკარავა ამ სამოთხის სინამდვილე. მან ნილაბე მოხსნა ამერიკულ „დემოკრატიას“ და მის უკან გამოჩნდა კაპიტალის საშინელი სახე. მან დაანახვა მსოფლიოს ყველა მშრომელთ თუ რა არის ამერიკის ნაქები დემოკრატია, მისი „თავისუფალი“ პრესა, მისი „პაციფისტი“ მილიარდები და სხვა.

ამერიკული „სამოთხე“ „ჯოჯოხეთად“ გამოჩნდა (ასეთი სახელწოდება აქეს სინკლერის ერთ რომანს).

მის პრეზიდენტ გარდინჯს: „აღგავშოთა ჩვენი კომიტეტის წევრის უპტონ სინკლერის დატუსაღებამ. ვაცხოვდებთ პროტესტს და მოვითხოვთ მის დატუსაღებულ განთავისტვლებას“.

პასუხათ კომიტეტმა თვით უ. სინკლერისაგან შემღვე დებუმა მიღო: „ნუ სწუხდებით. ჩვეულებრივ მოვლენაა ამერიკაში“.

*) არის რუსული ენაზე. საინტერესოა ყველასათვის, ვისაც სურს გაიცილოს თუ რას წარმოადგენს ბურჟუაზიული პრესა.

თავისუფლება ამერიკაში არსებობს მხოლოდ „ასპროცენტანი ამერიკელებისთვის“, ეს არის თავისუფლება ფაშისტური ორგანიზაციების, რომლებიც მსგავსად ძველი რუსეთის ჭეშმარიტ რუსთა კავშირისა ებოძებოდა „კრამოლას“. მაგრამ ამ ჭეშმარიტ ამერიკელებს თავის, უკვე ისტორიის არქივის ჩაბარებულ მოქმედებისაგან განსხვავებით, „პოვრომები“ საშვალელები უფრო მრავალფეროვანი აქვთ.

და ეს არც გასაკვირია! ამერიკა ტენიციით ბევრათ წინ დგას ვიდრე რუსეთი და რა გასაკვირაა, რომ „ასპროცენტანი“ „ჯელტმენებს“, „პოვრომების“ ტენიცი უფრო ჰქონდეთ განვითარებული ვიდრე „ასპროცენტანი“ ჭეშმარიტ რუსებს.

კუ კუს-კლანის წევრები თეთრ ხალხებში, ხილბით პირზე, შეიარაღებული რევოლვერებით, ავტომობილით დაესხებიან თავს პროფესიულ ან სხვა მუშათა ორგანიზაციებს. ვისაც მოასწოვებენ. წაიყვანენ ავტომობილებით ქალაქს გარეთ და „დასჯიან“ ისე, როგორც შეუძლიათ დესჯა მხოლოდ „ასპროცენტანი“ „ჭეშმარიტ ამერიკელებს (უ. სინკლერი: „Сто процентов“).

ვინ მართავს ამ დემოკრატიულ სახელმწიფოს? პრეზიდენტი, კონგრესი, სენატი დემოკრატიული ან ოესპუბლიკანური პარტია?

წაიკითხეთ „ამერიკული ბირჟაეიკები“ (საერთოდ სინკლერის ყველა რომანებიდან ეს ნათლად ჩანს) და დაიხიხათ.

ამერიკის ნამდვილი ბატონ-პატრონები არიან უკვე რკვიონ შეეკეები—ნავთის, ნახშირის, ფოლადის თუ სხვა „კაროლები“.

პრესა, კონგრესი, სენატი, მოსაპართელები, უბრალო მარიონეტები მათ ხელში.

დოლარებით ყველაფერი იყიდება. დოლარების საშვალეებით დანტროესებულ ტრესტს შეუძლია ვაიგოს თუ ვის ნიშნავს მთავრობა კომისიაში ამათუ იმ იჯარის გასაცემად და იწყება კომისიის წევრების მოსყიდვა.

დოლარის საშვალეებით 24 საათის განმავლობაში შეიძლება კონგრესში დანტროესებული ტრესტისთვის სასარგებლო კანონის გატარება.

დოლარებით შეიძლება ფოსტაში ყველა წერილებიდან ასლების მიღება.

ერთი სიტყვით დოლარებით ყველაფერი შეიძლება...

უპტონ სინკლერი კარგათ იცნობს თანამედროვე ამერიკის საზოგადოებრივი ცხოვრების ფარული მექანიზმს.

მისი რომანების ციფრული სტრიქონი ამავე დროს ბრალდება კაპიტალისტების წინააღმდეგ და აძიტომ არის რომ უ. სინკლერი ამერიკულ ბურჟუაზიას ათვალწუნებული ყავს და სდენის ძას.

„ამერიკელ ბირჟეიკებში“ სინკლერმა გამოაშკარავა, რომ ამერიკაში დემოკრატია კი არა პლუტოკრატია არის გამყვებული.

ამ რომანში მოცემულია ყველაფერი, რაც უნდა იცოდეს თითოეულმა პოლიტიკური ეკონომიიდან, თანამედროვე კაპიტალის სისტემის შესახებ:

მრეწველობის კონცენტრაცია „მსხვილი“ მრეწველობის მიერ შედარებით „წვრილის“

ჩაყლაპვა. კაპიტალისტური მეურნეობის ანარქია, ბრძოლა კაპიტალისტების ჯგუფებს შორის და სხვა.

ფინანსისტების ორი ჯგუფი ორი კარლის მეთაურობით ებრძვის ერთი მეორეს. თავისი აგენტების საშვალეებით ერთი ჯგუფის მეთაური შეისყიდის მოპირდაპირის ყველა აქციებს, ბირჟაზე იწყება ანარქია, იხურება ბანკები, ფინანსიურ ცხოვრებას დამბლა იპყრობს. მუშები, წვრილი ბურჟუაზია უკან მოიხზოვენ ბანკებიდან თავის ანაბარს, ბანკებს არა აქვთ ნაღდი ფული, მიზარებული ფულე ბით სხვა და სხვა წარმატების აქციები აქვთ შესყიდული, აქციები კი მათ მტერმა გამოაცალა. დაიკარგა შრომით და ტანჯვით შექმნილი ფულეები.

მოპირდაპირე ჯგუფის ბანაკში კი ზეიშია. მთავრობა ებრძვის მონოპოლიებს (ე. ი. მრეწველობის კონცენტრაციას), მაგრამ შექმნილი პანიკის გამო ის ნებას აძლევს ფოლადის ტრესტს თავის თავზე აიღოს მისი კონკურენტის მისისიპის ფოლადის კომპანია, რომელიც სულს დაფავს (წინასწარ გააკოტრეს). მაგრამ კაპიტალისტების ერთი ჯგუფის წევრები იმსხვრები.

კაპიტალისტურ საზოგადოებაში წარმოებებს შორის ისეთი რთული ურთიერთობა არის, რომ ერთის კრიზისი უსათუოდ იწყებს მეორეს. გახსაკუთრებით კი იმ კაპიტალისტურ სახელმწიფოებში, სადაც ბატონობს ფინანსიური კაპიტალი.

ბანკების ერთი ჯგუფის გაკოტრებული საზოგადოება ავსება ფინანსიურ უიანს და უკან მიაქვს თავისი ფულეები იმ ბანკებიდანაც, რომელსაც არავითარი საფრთხე არ მოეღის (ფართო საზოგადოებამ ხომ არ იცის, რომ ბანკების ერთი ჯგუფის კრახი და პანიკა ბირჟაზე ბირჟეიკების ძახინაციების შედეგია).

ბირჟეიკებს ეცლებათ სასპეკულიაციო საშვალეება, რადგან ძაულ თავის კეთილდღეობას ფართო საზოგადოებისგან ბანკების საშვალეებით შეკრებილი ფულეებით ქსიან.

ბირჟეიკები რწუნდებიან, რომ მათ მიერ გამოშვებული მხეცი უკვე აღარ ემორჩილება მათ, მიწა ირყევა მათ ქვეშ.

მაგრამ აქ მათ ეხიარები „დემოკრატიული“ მთავრობა. ის სახელმწიფო (ე. ი. ხალხი) ფონდებს აწვდის ბანკებს, ბანკების სარდაფები ივსება დოლარებით; ბანკები იძლევიან კრედიტს—კრიზისმა „განვლო“.

ასეთია კაპიტალისტური მეურნეობა. მთელი ხალხის კეთილდღეობა ორი სამი „კაროლის“ ხელშია. „კაროლები“ იბრძვიან და „დემოკრატიულ“ რესპუბლიკაში იქულიტება ხალხი.

სად არის პრესა, საზოგადოებრივი აზრი? „დიდ დემოსტრატულ რესპუბლიკაში ისინი არ არსებობენ, უფრო სწორათ, რომ ვსთქვათ ისინი არსებობენ, მაგრამ დოლარის მეფეების მაჩანჩალს წაომოადგენენ.

დამოუკიდებელი პრესა არ არსებობს, არ არსებობს დამოუკიდებელი აზრი.

ასეთია დიდი პლუტოკრატიული რესპუბლიკა.

კინო

საქათაქლოში.

„პირველი ნაბიჯი“ ეკრანზე. სახ. კინო მრეწველობის დასი რეჟისორ პერესტინის მეთაურობით გაემგზავრა დასავლეთ საქართველოში გიორგი წერეთლის მოთხრობის: „პირველი ნაბიჯი“-ს ეკრანზე ადგილობრივ გადასაღებათ.

„ჩვენი ქვეყნის რაინდი“. სახ. კინო მრეწველობა შეუდგა ეგ. ნინოშვილის მოთხრობის „ჩვენი ქვეყნის რაინდი“-ს ეკრანზე გადაღებას. სურათი გადაღებული იქნება ადგილობრივ გურიაში.

კინო სურათი მუშ-ფაკის ცხოვრებიდან სახ. კინო მრეწველობა ამზადებს ახალ კინო სურათს მუშათა ფაქულტეტის ცხოვრებიდან.

ბ რ ს ე ა დ ი ა

ახალი სურათი.

კინო-საზოგადოება „სევზაქანო“ შეუდგა გადაღებას სურათის „Про землю, про море, про русскую долину“ დემიან ბენდის ლექსის მიხედვით.

ბრძოლა „ულტიმატუმისათვის“. კინო-საზოგადოებამ „პოლოტ კინო“-მ უკვე დაამთავრა გადაღება სურათის „ბრძოლა ულტიმატუმისათვის“.

სურათის შინაარსი ასეთია: მთელი ექვსი მოქმედების განმავლობაში სწარმოებს ბრძოლა ქარხნის დასაცავად თეთრგვარდიელებისაგან. ქარხანას ჰქვია „ულტიმატუმი“. მზადდება შეთქმულება, რომელსაც უნდა მოჰყვას ქარხნის აფეთქება. კომკავშირის წევრების ჯგუფი აწინებს, რომ ქარხნის გარშემო რაღაც საექკო ხდება, ააშკარავებს ბოროტკამზრახვე ლევის მიზნებს და იწყება ბრძოლა ქარხნის გადასარჩენად. ერთი კომკავშირელი ტყვედ ჩაუვარდება თეთრგვარდიელებს და მას ტყვეობიდან გადაარჩენს კომკავშირელი ქალი. სურათში სრავალია კომპიური ადგილები.

„რომანოვების დაღუპვა“

კინო-საზოგადოება „სევზაქანო“ იღებს სურათს „რომანოვების დინასტიის დაღუპვა“-ს სცენარი დაწერილი შეგოლოვის მიერ.

კინო ინსტიტუტი.

ლენინგრადში დაარსდა უმაღლესი ფოტოკინო ინსტიტუტი სამი ფაქულტეტით: ფოტოტენიკური, კინო-ტენიკური და კინო-მხატვრული.

ოქროს სესხი.

გოსკინო (სახელმწიფო კინომრეწველობა) ამზადებს სურათს „ოქროს სესხი“. სცენარი დაწერილია მ. დორონიის და დ. ვერტოვის მიერ.

სახელმწიფო მრეწველობა ეკრანზე.

გოსკინომ გადაიღო მოროზოვის ყოფილი ფაბრიკა, ახლა „პროლეტარული მანუფაქტურა“.

გადაღებულია ეკრანზე „მაუდის ტრესტი“.

„ავტომობილი“.

გოსკინომ სახელმწიფო უნივერსალური მაღაზიის დაკვეთით გადაიღო სარეკლამო სურათი.

მ. წ.

რათი „ავტომობილი“. სცენარი დაწერილია მ. დორონინის და დ. ვერტოვის მიერ.

„ქვეყანა მზიური“.

კინო საზოგადოებამ „კინო-მოსკვა“ გადაიღო სურათი „ქვეყანა მზიური“. სცენარი დაწერილია ე. კამენსკის მიერ. სურათი დასდგა რეჟისორმა ა. რაზუნინმა.

პარკის ისტორია.

პროლეტკინოს განზრახვა აქვს გადაიღოს სურათი „რკინის რაზმი“ რუსეთის კომპარტიის ისტორია).

„ხანუმ“

„გოსკინომ“ შეიძინა სცენარი „ხანუმ“. სიუჟეტი აღიზრთა ბუხარის თანამედროვე ცხოვრებით.

„ქალაქი ძვლებზე“.

„გოსკინომ“ შეიძინა უფლება შაჰოვალენკოს დაუბეჭდავი მოთხრობის—„ქალაქი ძვლებზე“—ეკრანზე გადასაღებათ. სიუჟეტი აღებულია პეტერბურგის დაარსების ეპოქიდან.

„ხიკვილის სხივი“.

გოსკინომ მიიღო პულოვკინის სცენარი „სიკვილის სხივი“; სიუჟეტი აღებულია რევოლუციონური ეპოქიდან.

„ბენდირების მანქანა“.

„კინო მოსკვამ“ შეიძინა ნიკოლონის სცენარი „ბენდირების მანქანა“ (კომედია).

გურმანიაშვილი.

„გილური ბარონი“.

ცნობილი მწერლის გენრიხ მანნის ძეამ ექტორ მანნმა დასწერა სცენარი „გილური ბარონი“. სურათს გადაიღებს კინო-საზოგადოება „როლთ რანდოლფი“.

კინო სურათების ექსპორტი.

გერმანიის კინო-სურათების ექსპორტი იზრდება. 1920 წელს გაიტანეს სხვა სახელმწიფოებში 11.610.000 მეტრი სურათი, 1921 წ.—17.010 000 მეტრი, 1922 წ.—263.250 000 მეტრი.

მეტყველური სურათის აკრძალვა.

მოკავშირეთა კომისიამ რეინში აკრძალა სურათის—„ნახშირის წარმოება გერმანიაში“—ჩვენება.—კომისია თავის დადგენილებას ასაბუთებდა იმით, რომ სურათი ისახავს არამეტყველურ მიზანს, არამედ ანტი-ფრანგულ ტენდენციას.

რუსული ფილმები.

გერმანიაში დიდი პატივცემიანია რუსული სიუჟეტები. ასე მაგალითად დაიდგა „კატერინა მასლოვა“, „თავადის ასული სუვორინა“, „აზრი“—ლეონიდ ანდრეევის მიხედვით და სხვა.

ი. ტ. ა. ლ. ი. შვი.

„ბოგემა“.

„ნაციონალმ ფილმ“ ამზადებს სურათს „ბოგემა“, ცნობილი მსახიობი ქალის მარია იაკობინის მონაწილეობით. სიუჟეტი აღებულია მიუსქეს რომანიდან (ავივე სიუჟეტი აქვს აღებული კომპოზიტორ პუჩჩინის ოპერა „ბოგემა“).

„როზინ გულ“.

იტალიის ცნობილი რეჟისორის დუვლას ფეიერბანკის მიერ დადგმულმა სურათმა „როზინ გულ“ დიდი აღტაცება გამოიწვია.

ს. შ. ო. კ. ა. ვ. ი.

კინო-მრეწველობა.

მასშტაბი.

აი რამდენიმე ციფერები, რომლებიც ახასიათებენ ამერიკის კინო-მრეწველობის მდგომარეობას.

ამერიკის კინო-მრეწველობის კაპიტალი უდრის—1.000.250 000 დოლარს.

კინო-მრეწველობას უჭირავს მესამე ადგილი (საფეიქრო და ლითონის დამამუშავებელი მრეწველობის შემდეგ).

კინო თეატრების რიცხვი 18.000 უდრის. კინო მრეწველობაში გარდა სტატისტიკისა და შემთხვევითი თანამშრომლებისა, რომელთა რიცხვი ხშირად რამდენიმე ათეულ ათასს უდრის, მუდმივად მუშაობს 300,000 მუშა.

წარმოება.

ყოველწლიურად ამერიკიდან გააქვთ სხვა ქვეყნებში 50 მილიონი მეტრი სურათი.

ამერიკის კინო-მრეწველობის ცენტრია ლოს-ანჯელოსი. აქ არის 146 კინო ფაბრიკა, რომელთა ძირითადი კაპიტალი 500.000 000 დოლარს უდრის, მათ ყავთ 70.000 მუშა მოსამსახურე.

აქ ყოველწლიურად მზადდება 100 000 მეტრი მხატვრული ფილმი და 250.00 მეტრი კინო-ქრონიკა.

ამ კინო-ფაბრიკებში დამზადდა:

1922 წლის იანვარში და თებერვალში 144 კინო-სურათი (5 და მე-8 მოქმედებიანი), ამას გარდა 600 მეტრი ორი და სამ მოქმედებიანი კომედია.

დიდ შრომას და თანხებს მოითხოვენ ამერიკული სურათები. მაგალითად სურათი „შეურიგებლობა“ რომელსაც შარშან უჩვენებდნენ ტეფისში 1 მილიონ დოლარზე მეტი დაჯდა.

ცნობილი კინო-რეჟისორის დ. გრილის მიერ დადგმული სურათი „ქვეყნის გული“ ასჯერ იქმნა გადაკეთებული.

კინო-ვარსკვლავები“.

ამერიკული კინო-სურათები, როგორც თავისი შინაარსით ისე დადგმით, ტენიციით, ზოგიერთების გამოკლებით ძლიერ წააფვენ ერთმანეთს. კინო-მრეწველები ერთმანეთს კონკურენციას უწყევენ კინო-ვარსკვლავების და ცნობილი კინო-რეჟისორების საშუალებით

სახელი, პატივი, რომელიც კინო-მსახიობს ან რეჟისორს აქვს მოპოებული, აი რით აიხსნება ამერიკული ფილმების წარმატება.

ასეთებია მსახიობები: მერი პიკურორი, დე. ბი ტოლმეუკი, პრისცილა დინ, პირო უაიტ, დე. გლას ფერბენკს, ცნობილი კომიკი ჩარლი ჩაპლინი და სხვები. რეჟისორები: დ. ვილ გრიფიცი, ერის სტრონგევი, რექს ინგრამ, ჯონ რობერტსონი და სხვები.

„აღმოსავლეთი დასავლეთი“.

ამერიკაში დიდი აღტაცებით შეხვდნენ სურათს „აღმოსავლეთი დასავლეთში“ (ამერიკაში მცხოვრებ ჩინელების ცხოვრებიდან), რომელშიც მონაწილეობას იღებს ცნობილი კინო-მსახიობი ქალი კონსტანცია ტოლმეუკი.

ლიტერატურა

ა. უ. ს. ო. ვ. ი.

პროლეტარულ მწერალთა ყრილობა.

ახლო ხანში განზრახულია მოსკოვში საბჭოთა კავშირის პროლეტარულ მწერალთა ყრილობის მოწვევა, როგორც იუსუებთან, მოსკოვში არსებობს ყრილობის მომწვევი ბიურო.

პ. ჯ. ბ. მ. ნ. ა.

„მოგზაურობა ცისკენ“.

გამომცემლობამ „მომავალი დღე“ (შტუტგარდში) გამოსცა ე. მარტიის ახალი თანატან-სტიური რომანი „მოგზაურობა ცისკენ“, რომანის იდეას შეადგენს მედივი მოძრაობა —perpetuum mobile.

ფრანგები ჩვენს ქვეყანაში.

კელერის გამომცემლობამ ლეიპციგში გამოუშვა მარია დირსის რომანი „ფრანგები ჩვენს ქვეყანაში“. რომანი ხატავს ფრანგების თარეშ რურის ოლქში.

„გებელი და გიოტი“

მარტინ შომერფელდმა დასწერა დიდი ისტორიული-ლიტერატურული მანოგრაფია „გებელი და გიოტი“. მ. შომერფელდი მიუხრამტე საუკუნის ამ ორი პოეტის ერთიერთობის უღებია „ლასობრივი თვალსაზრისით და მათ შიკაკებას ახასიათებს როგორც „პროლეტარ გებლის შეხვედრას გაბატონებელი კლასის წარმადგენელ გიოტისთან“.

უოტ უიტმენის ნაწერების გამოცემა.

ფიშერის გამომცემლობამ გამოცა პროლეტარული პოეტის უოტ უიტმენის ყველა ნაწერები ჰანს რაინზენგერის ახალი თარგმანით.

„ხამი ხელოვანი“

„გამომცემლობამ „ინზელ“ გამოსცა სტიფან ცვიგის ახალი წიგნი: „ხამი ხელოვანი“—ბალზაკი, დიკენსი და დოსტოევსკი“. წიგნის ორი მესამედი დათმობილი აქვს დოსტოევსკის.

იმავე გამომცემლობამ გამოსცა დოსტოევსკის ზოგიერთი ნაწერების თარგმანი.

„მანანწალა“

გერმანიის კრიტიკა აღნიშნავს ლიუდვიგ ჰენრიხსენის რომანს „მანანწალა“. რომანის შინაარსი მოკლედ ასეთია: ძველი ფეოდალების შთამომავალი ყოველგვარ კავშირს წყვეტს თავისი წოდების ტრადიციებთან და მიზნით ისახავს კავშირობისათვის სამსახურს. თავის იდეალისათვის სამსახურში ის მარცხდება, გაუგებარი რჩება მისი ნაბოჯები იმ ხალხისათვის, სადაც ის ტრიალებს. მან ძირამდე დასცალა ცხოვრების სიმწარის ფილა და მანანწალად ქცეული მოხვდა მუშაობის სახელში. აქ ლარბ-ლატაკებს შორის ის თავისიანებში გრძნობს თავს.

ველურების ხელოვნება.

გამომცემლობამ „Deechin“ მიუწვნივს გამოცა გერბერტ კუნიის წიგნი „ველური ხალხის ხელოვნება“. წიგნი შეიცავს ყველა ველური ხალხების—როგორც თანამედროვეის ისე წარსული საუკუნოების—ხელოვნების აღწერას.

:: ხელოვნების ქრონიკა ::

სახალხო სახლი. ამ დღეებში სახალხო სახლის სცენაზე წარმოდგენილი იქნება გერმანელ მწერლის ჰაუპტმანის ცნობილი პიესა: „ფიქტურები“. პიესას დასდგამს რეჟისორი ბარველი.

ყოველთვიური ჟურნალი „მნაობი“. პალიტგანათლების მთავარ-მმართველობა სცემს ყოველთვიურ სალიტერატურო-სამეცნიერო პოპულარულ ჟურნალს: „მნაობის“ ჟურნალის № 1 გამოვა 10 მარტს.

„ახალი სკოლისაკენ“. გამოვიდა განათლების კომისარიატის პერიოდული ჟურნალი „ახალი სკოლისაკენ“. ჟურნალი შეიცავს ბევრ საინტერესო მასალას ახალი სკოლის მოწყობის შესახებ.

ტერენტი გრანელის წიგნი. იბეჭდება და ამ დღეებში გამოვა ტერენტი გრანელის ლექსების მეორე წიგნი: „გაფრენილი დღეები“ წიგნი შეიცავს ას გიორს.

ჟურნალი „წინ“. პროლეტკულტის ლიტერატურულ სკოლის ხელმძღვანელობით გამოვიდა ხელნაწერი ჟურნალი „წინ“ მონაწილეობას ლეზლობინ: სანდრო ეოლი, შ. ნათელულოი, გ. შინატხელი, ნ. ინსარიძე, გ. ხეჩუაშვილი და სხვა.

ახალი საბავშვო პიესა. იბეჭდება და მოკლე ხანში გამოვა დ. ნახორიშვილის საბავშვო პიესა: „იკოლა-ნაცარქვი“.

ალექსანდრე ყაზბეგის ნაწერების მეორე ტომი. ამ დღეებში გამოვა ალექსანდრე ყაზბეგის ნაწერების მეორე ტომი.

ჭოლა ლომთათბის ნაწერები. სახელმწიფო გამომცემლობამ გადასწვრიდა გამოცემა სამ რომად ჭოლა ლომთათბის ნაწერები.

პროლეტკულტის დრამატული სტუდია. პროლეტკულტის დრამატული სკოლის რეჟისორი დ. კობახიძე ამზადებს სტუდიურ ბის ძალივით ლაპე-დე-ვიას „ქიხრის წყარო“-ს სრულიად ახალ მიზან სკენებით.

მსახიობ ნიკო გოცირიძის იუბილე 23 მარტს რუსთაველის თეატრში გაიმართება მსახიობ ნიკო გოცირიძის სასცენო მოღვაწეობის 25 წლის იუბილე.

ეგნატე ნინოშვილის მოთხრობების დასურათება. ეგნატე ნინოშვილის მოთხრობების დასურათება, დაეგალა მხატვრებს: მ. თოიძის ლანდარს და მამალაძეს. მხატვრები გაემგზავრენ გორის იმ ადგილებში, საიდანაც აღიზღვრა ეგნატე ნინოშვილის მოთხრობათა სიუჟეტები. დასურათებული იქნება 24 ადგილი.

რევოლუციური ლექსების კომპილაციის განათლების მთავარ-მმართველობა შეუდგა რევოლუციონერ ნაწარმოებთა კრებულის: „რევოლუციონერი ლექსებისაკენ“-ს გამოცემას. აღნიშნული წიგნი გამოვა 10 მარტისათვის.

შალვა დადიანა შეადგინა წიგნი ტასო აბაშიძის მოღვაწეობის შესახებ. წიგნი გამოცემა ქართველ მსახიობთა კავშირის საბჭომ. ფასი ათი შური.

ანრი ბარბუხის წიგნი „ცეცხლი“ ქართულად. სახელმწიფო გამომცემლობა შეუდგა ბეჭედს და ახლო ხანში გამოვა ანრი ბარბუხის წიგნი: „ცეცხლი“. წიგნი ფრანგულიდან ქართულად გადმითარგმნა თედო სახოკიამ.

ანასტასია ერისთავ-ხოშტარიახ ნაწერები. იბეჭდება და ამ დღეებში გამოვა ანასტასია ერისთავ-ხოშტარიახ ნაწერების პირველი ტომი წიგნს სცემს სახელმწიფო გამომცემლობა.

ილია ნაკაშიძის ნაწერები. სახელმწიფო გამომცემლობამ მიიღო გამოსაცემად ილია ნაკაშიძის ნაწერები, რომელიც გამოიცემა ამ მოკლე ხანში 2 ტომად.

„შორი ნათელი“. გამოვიდა სოლომონ თავაძის ლექსების მეორე წიგნი: „შორი ნათელი“.

ლენინის ნაწერები ქართულად. ს.ხ. გამომცემლობა შეუდგა ლენინის ნაწერების ქართულ ენაზე გამოცემას. ნაწერები გამოვა რამდენიმე ტომად.

წითელი თეატრი. საქართველოს პროლეტკულტმა გადასწვრიდა 1 მარტისათვის ტფილისში გახანას წითელი თეატრი. თეატრი უფრო იქნება წითელ-არმილები, კომკავშირელებისა და პროფკავშირის წევრთათვის. შენობისათვის მიმართოს ქაოჩის აღმასკომის სახალხო სახლის დათმობის შესახებ.

„ხელოვნების დრო“. გამოვიდა ქართულ ენაზე სათიქრო ჟურნალი: „ხელოვნების დრო“ ჟურნალს სცემს ხელოვნების მუშაკთა პროფკავშირი.

სანდრო შანშიაშვილის ახალი პიესა. სანდრო შანშიაშვილმა დასწერა ახალი პიესა — ტრაგედია: „ლატერა“ 5 მოქმედ. პიესა დაიდგმება რუსთაველის თეატრში.

ხარკოვის რუსული დახის წარმოდგენები. მარტის პირველ რიცხვებში ტფილისში დაიწყება ხარკოვის მსახიობთა დასის წარმოდგენები ნ. სინელნიკოვის რეჟისორობით.

„გემის მოსკოვ“ პროლეტკულტის დრამ-სტუდია ამ უამად ამზადებს ტერეიკოვის პიესას: „გემის მოსკოვ“ ვახტანგ გარეის რეჟისორობით.

გიორგი პლექანოვის წიგნი. გამოვიდა ქართულ ენაზე გიორგი პლექანოვის წიგნი: „ხელოვნება და საზოგადოებრივი ცხოვრება“.

ახალი წიგნი. იბეჭდება და ამ მოკლე ხანში გამოვა ახალი საბავშვო წიგნი: „პატარა იაპონელები“.

სახელოვნო კომიტეტი. გაუქმებული იქნა სარეპერტუარო კომისია და მისი ფუნქციები დაეკისრა სახელოვნო კომიტეტს.

სურამის ციხე. სახელმწიფო გამომცემლობამ მიიღო გამოსაცემად დანიელ ქიონქაძის „სურამის ციხე“. წიგნი გამოვა დასურათებული.

ლენინის ძეგლის ესკიზი. ახალგაზრდა მოქანდაკემ სესიაშვილმა შეადგინა ლენინის

ძეგლის ესკიზი, რომელიც გადაეცა ლენინის ძეგლის ამგებ კომისიას.

კამოს ძეგლი. მოქანდაკე იაკობ ნიკოლაძემ შეემუშავა კამოს ძეგლის პროექტი რომელიც ამ მოკლე ხანში დაიდგმება.

ნიკო ლორთქიფანიძის ნაწერები. სახლგამის ქუთაისის განყოფილება ბეჭდავს ნიკო ლორთქიფანიძის ნაწერებთა პირველ ტომს. წიგნი ამ დღეებში გამოვა.

„პარიზის კომუნის პოეზია და მხატვრები“ ვალერიან ვაფრინდაშვილი ამზადებს წიგნს: „პარიზის კომუნის პოეტები და მხატვრები“.

ჟურნალი „კიევისკინი“ გამოვიდა და იყიდება ჟურნალ „კავკასიონი“-ს 1 და 2 ნომერი—ერთ წიგნად.

ახალი რომანი. დ. შენგელიას ახალი რომანი „სანავარდო“. იბეჭდება ჟურნალ მნათობის 1 ნომერში.

მონოგრაფია ი. მაჩაბლეს. გიორგი ლიონიძე წერს ვრცელ მონოგრაფიას ივანე მაჩაბლესზე.

გ. ბარნოვის ახალი რომანი. ვასილ ბარნოვმა დასწერა ახალი რომანი: „სულთა კავშირი“.

„ახავშო პიესა: „შავი მგელი“. დ. ნახორიშვილმა დასწერა ახალი საბავშვო პიესა: „შავი მგელი“. პიესა დაიდგმება საბავშვო თეატრში.

ანასტასია ერისთავ-ხოშტარიახ იუბილე დამსახურებული ქალის ანასტასია ერისთავ ხოშტარიახის 30 წლის იუბილე გაიმართება მარტის 9-ს რუსთაველის თეატრში.

„ბოლშევიზმის ტაქტიკა“ იბეჭდება და ახლო ხანში გამოვა ქართულ ენაზე ლენინის წიგნი „ბოლშევიზმის ტაქტიკა“.

საბავშვო ლექსთა და მოთხრობათა კრებული. მარტის დამლევს გამოვა საბავშვო ლექსთა და მოთხრობათა კრებული: „გაზაფხული და ზაფხული“. კრებული დასურათებული იქნება.

წიგნი ლენინზე. პაოლო იაშვილის და ვ. ვაფრინდაშვილის რედაქტორობით გამოვა წიგნი ლენინზე. წიგნი მოთავსებული იქნება ყველა ენაზე არსებული ლექსების, წერილების და მონოგრაფიების თარგმანებით. და ორგანიზაციური წერილები ლენინზე სრული ბიოგრაფიული ცნობებით და სურათებით.

„ჯეჯელი“-ს გამომცემლობა. „ჯეჯელის“ ყოფილ რედაქტორის ან.სტასია წერეთლის ხელმძღვანელობით დაარსდა „ჯეჯელი“-ს გამომცემლობა. ერთი წიგნი ცხოველთა ცხოვრებები უკვე დაბეჭდა.

ახალი გაზეთი „მაკიაველი“. საქართველოს ებრაელ მოწინავე ახალგაზრდათა ინიციატივით გამოვიდა გაზეთი „მაკიაველი“-ს პირველი ნომერი.

პიესა „მალშტრემ“ სახელმწიფო აკადემიური თეატრის ძალეებით ამ უამად მზადდება გრიგოლ რობაქიძის პიესა „მალშტრემ“.